
Tereziánská iniciativa 31

ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ

květen 2005

ZAMYŠLENÍ

Byl jsem požádán o malý příspěvek k 60. výročí konce 2. světové války, pokud možno moudrý. Nesypu aforismy z rukávu ani netrousím moudra, kudy chodím. Stáří je jen rádobou moudré a stejně tak často je i pošetilé. Navíc si myslím, že máme my, co jsme přežili, morální právo aspoň na pošetilství stáří, když už nám byly pošetilství dětství, dospívání a mládí tak krutým způsobem odeprány.

Vrátil jsem se včera ze Saska, vedle Braniborska největší bašty neonacismu. Přednášel jsem ve školách malých měst, kde jsme se před 60 lety zastavili při svém pochodu smrti ze Schwarzeide do Terezína a kde zahynula řada našich kamarádů. Kdyby byl komukoli z nás někdo po konci války předpověděl, že se dožijeme dalších šedesáti let a že budou někteří z nás dokonce vyprávět vnoučatům tehdejších milionů zločinců, desítek milionů nezučastněně přihlížejících i hrstky statečných o svém pohnutém osudu příslušníků „méněcenné rasy“, byli bychom ho poslali v nejslušnějším případě „k šípku“.

Přeživše holocaust uvědomili jsme si, že je každý den po něm svým způsobem dar. Nešlo zdaleka jen o dary vítané a příjemné, byly mezi nimi i danajské. Přinejmenším od lednové konference roku 1942 ve Wannsee, ne-li už od samého Hitlerova nástupu k moci, jsme vlastně sváděli boj s onou nesympatickou stařenou s kosou.

Ve svém článku o absurditě jsem se zabýval jejími určitými druhy, trapně úsměvnými. V poslední době prožívám jiný druh absurdity, podstatně méně komický. Přednášky přeživších (Němci nám říkají „svědkové doby“) v německých školách jsou jistě správně a vhodně voleným doplňkem výchovy k poučení se o nejhorší kapitole z dějin vlastního národa a k (snad) zabrání tomu, aby se neopakovala ani v té nejmírnější formě. Ředitelé škol, jejich zástupci či učitelé (většinou dějepisu) nás představují osobitým způsobem. Mám pro tento způsob pochopení, protože si uvědomuji, že cílenou skupinou jsou žáci, nikoli přednášející. Ten je pouhým prostředkem k cíli. Takto přibližně zní uvedení naší přednášky:

„Milí žáci, dnes máte jedinečnou příležitost vyslechnout si pana X (paní Y), který vám bude vyprávět o svém pohnutém osudu v době nacismu, nejtemnějším období naší historie. Naslouchejte pozorně a připravte si otázky, protože jde o jednu z posledních příležitostí setkat se s některým svědkem doby. Brzy totiž už žádní nebudou.“

Někteří z těch, kdo přednášku uvádějí, si občas uvědomí (většinou ani ne) netaktnost, ba neomalenost toho, jak nám připomněli, co stejně víme, a uvedli nás na úroveň pandy velké.

Už jsem kdesi napsal, co si myslím - coby realistický optimista – o klišé, že „holocaust nesmí být nikdy zapomenut.“ Byl bych rád, kdyby k zapomenutí nedošlo příliš a zbytečně brzy, ku škodě dalších generací lidstva.

Úměrně svým silám a možnostem se snažme oddálit toto zapomenutí co nejvíc a pak už bude jen na našich dětech a vnucích, aby lidé, létající trávit svůj volný čas na měsíci či jiných planetách, věděli, že tu kdysi žil jakýsi druh pandy velké, a to nikterak ledajaký.

Pavel Stránský

NEOBYČEJNÝ DIVADELNÍ ZÁŽITEK

My všichni, kdo jsme měli možnost navštívit 5. dubna, v předvečer sněmu Tereziánské iniciativy v Divadle U Hasičů představení Smíšené (po)city, na tuto inteligentní a dojmavou hru budeme jistě ještě dlouho vzpomínat.

Napsal ji současný americký židovský autor Richard Baer a je s úspěchem uváděna nejen po celých Spojených státech, ale i v Austrálii, Kanadě, v Německu a Rakousku.

V Praze nás okouzlovali protagonisté, vynikající dvojice Jana Hlaváčová a Petr Kostka v rolích starších lidí, hledajících k sobě cestu, vedlejší úlohy svérázných stěhováků výborně ztvárnili Jaroslav Satoranský a mladičky Ladislav Hampl.

Veliký dík za to, že jsme mohli zhlédnout tuto jedinečnou inscenaci, patří opět Evě Herrmannové, která dokázala, aby se představení konalo v tento den.

Doris Grozdanovičová

Letošní sněm Tereziánské iniciativy se konal ve středu 6. dubna v Praze na obvyklém místě - v Národním domě na Vinohradech.

Na dalších stránkách si přečtete projevy a diskusní příspěvky, které si účastníci sněmu vyslechli, usnesení sněmu a seznámíte se s nově zvoleným předsednictvem.

ZPRÁVA O PRÁCI PŘEDSEDNICTVA TEREZÍNSKÉ INICIATIVY V ROCE 2004

Dagmar Lieblová

Rok 2005 je rokem významných výročí. Hned v lednu jsme vzpomínali osvobození Osvětimi, během jarních měsíců si připomínáme osvobození dalších koncentračních táborů a příští měsíc pak oslavíme osvobození Terezína a konec druhé světové války.

V letošním roce uplynulo také 15 let od založení Terezínské iniciativy. Během této doby věnovala řada členů našeho sdružení čas i úsilí tomu, co bylo třeba udělat. Konečně mnoho někdejších členů předsednictva tu dnes je, a jistě to mají ještě v paměti. Chtěla bych však jmenovitě vzpomenout těch, kdo byli během těch uplynulých 15 let delší či kratší dobu členy PTI, ale už mezi námi nejsou, na jejichž práci však nezapomínáme: Ruty Blažková, Margit Herrmannová, Margita Holá, Lydie Holznerová, Jan Jecha, Miroslav Kárný, Eva Kučerová, Pavel Neumann, Erik Polák, Hanuš Schimmerling, Jiří Steiner, Jiří Vrba a Zuzana Weissová. V létě loňského roku zemřel zahraniční člen PTI Karel Brožík. Jejich památku a památku všech našich členů, kteří se nedožili dnešního dne, uctíme povstáním.

Asi bychom si už nevzpomněli, co všechno se za těch patnáct let existence TI vykonalo. Usilovali jsme o vybudování a otevření Muzea ghetta, o další expozice v magdeburských kasárnách, o zřízení Střediska setkávání, o vydání Terezínské pamětní knihy, o to, aby bývalí vězni dostávali humanitární pomoc. Ani se nedá všechno vypočítat, často to jsou věci, které nám už dnes připadají samozřejmé. Mnohé se v naší činnosti změnilo, historický výzkum a vydávání publikací převzal Institut TI, našim hlavním úsilím v současné době je sociální a zdravotní pomoc našim členům a působení na mladou generaci.

Věnujme se však práci předsednictva za dobu od minulého sněmu. Vyjděme přitom z úkolů, které nám stanovil loňský sněm. U některých můžeme celkem krátce konstatovat, že jsme je splnili, o plnění dalších se zmíním podrobněji:

Vydáme 2 až 3 čísla časopisu Terezínská iniciativa – od minulého sněmu vyšla tři čísla časopisu, na lepším papíře a se zajímavou titulní stranou. Byli bychom rádi, kdybyste se v diskusi vyjádřili k obsahu časopisu, k tomu, co byste si v něm rádi přečetli, a vůbec k jeho celkové podobě.

Jako každý rok i letos se budeme podílet na přípravě květnové tryzny v Terezíně a účastníme se jí - tento úkol jsme splnili.

V říjnu se opět sejdeme u pamětní desky v Holešovicích a uspořádáme setkání (pražských) členů TI s kulturním programem – i tento úkol byl splněn, po pietním setkání u pamětní desky v Holešovicích jsme odpoledne jeli zvláštním autobusem do Terezína, kde se konal klavírní koncert věnovaný 63. výročí prvního transportu a 10. výročí založení Nadačního fondu Hanse Krásky v Terezíně.

8. března 2005 vzpomeneme osudu zářijového transportu - tryzna se konala v Pinkasově synagoze, promluvila na ní Eva Štichová.

Účastníme se příprav k oslavám 60. výročí osvobození Terezína a dalších KT – tento úkol trvá; zatím se konalo pamětní shromáždění 27. ledna v Senátu, někteří členové TI se účastnili přímo v Osvětimi oslav, pořádaných k výročí osvobození tohoto tábora, zítra budou zástupci vězňů KT přijati prezidentem republiky. Hlavní oslavy pak budou v květnu. Jistě jste dostali pozvánky a vrátili Památníku Terezín vyplněné přihlášky na 6. května, kdy se tam z iniciativy Památníku koná setkání bývalých vězňů ghetta, Malé pevnosti a KT Litoměřice.

O zbývajících dvou úkolech se zmíním podrobněji.

I ve školním roce 2004/05 budeme dle možností podporovat školní zájezdy do

Terezína, při jejich programu spolupracovat se vzdělávacím oddělením Památníku a pokusíme se pro tento účel hledat nové finanční zdroje.

V 30. čísle časopisu jste se dočetli o tom, jak jsme plnili tento úkol. Na výstavce výtvarných a literárních prací žáků a studentů v tomto sále se můžete přesvědčit, že tato podpora zájezdů do Terezína má smysl. Můžeme tedy říci, že v první části úkolu jsme byli úspěšní. Snažili jsme se plnit i druhou část a pokoušeli jsme se a vlastně se stále pokoušíme hledat nové finanční zdroje, protože podpora škol stávajícím způsobem je nad naše možnosti. V uplynulém období jsme se obrátili s žádostí o příspěvek na NFOH, po prvním odmítnutí jsme přecej jen u příležitosti 60. výročí osvobození příspěvek dostali. Sice menší, než jsme žádali, a než bychom potřebovali, ale jsme rádi, že máme alespoň něco. S žádostí o grant jsme se obrátili i na Claims Conference. Byli jsme úspěšní potud, že nám grant na školní rok 2004/2005 byl skutečně přidělen. Bohužel jsme do dnešního dne peníze neobdrželi, ačkoliv je podle podmínek grantu musíme využít do 30. června t. r. Špatně jsme dopadli se žádostí na Ministerstvu školství. Naše žádost byla odmítnuta s tím, že jsme nedosáhli dostatečného počtu bodů. (Nevíme, za co se body přidělují, ani kolik jich je k přidělení grantu zapotřebí.)

Náš poslední záměr zněl:

Pokud dostaneme prostředky od Claims Conference, budeme i nadále poskytovat pomoc přeživším holocaust.

V celku můžeme říci, že jsme i tento záměr plnili. Podrobně jste se o sociální a zdravotní péči dočetli v časopise, Domníváme se však, že bude užitečné, podat i zde stručný přehled o prostředcích, které od Claims Conference dostává Terezínská iniciativa a které jsou určeny **všem** obětem holocaustu.

Po řadu let jsme zatím každým rokem dostávali grant na Zdravotní fond. To jsou prostředky, ze kterých dostáváte příspěvky na léky a zdravotní pomůcky. Již před lety byl ustaven výbor zdravotního fondu, ve kterém jsou dva zástupci TI, dva zástupci ŽOP a dva zástupci FŽO. Protože TI nemá zaměstnance, kteří by mohli celou agendu vykonávat, uzavíráme na každý grant smlouvu s ŽOP o tom, že sociální oddělení bude tuto práci za nás a pro dobro všech přeživších Šoa vykonávat. Že to díky paní

Zlatě Kopecké a dalším pracovníkům sociálního oddělení funguje, jste se jistě sami mnohokrát přesvědčili. Další granty CC, jejichž prostředky pocházejí z peněz švýcarských pojišťoven, jsou určeny na domácí péči. Tu vykonává agentura EZRA a my jí finanční prostředky převádíme. Opět z toho důvodu, že TI není žádnou agenturou, která by tyto služby mohla poskytovat.

A konečně třetí skupinu tvoří granty určené na naléhavou pomoc pro přeživší, kteří se dostali do obtížné životní situace. Jsou to peníze, které pocházejí od švýcarských bank a TI je obhospodařuje vlastními silami. Na pokyn CC jsme byli již před několika lety povinni ustavit Poradní výbor, jehož členy smějí být pouze přeživší. Ten se zabývá posuzováním žádostí a rozdělováním této pomoci. V současné době jsou členy tohoto výboru Věra Andryšková, Bohunka Havránková, Jaroslav Kraus, Dagmar Lieblová, Evelina Merová, Milena Procházková a Věra Štinglová. Jako hosté se schůzí zúčastňují Věra Baumová a Marta Jodasová, která má agendu spojenou s přípravou a posíláním darovacích smluv a peněz na starosti.

Chtěla bych využít i této příležitosti a vyzvat všechny, kteří vědí o někom, kdo se dostal do tísně, nebo jsou i sami v těžké situaci, ozvěte se nám. Samozřejmě je zapotřebí situaci podrobně popsat a vysvětlit, proč si dotyčný nemůže pomoci z vlastních prostředků. Tato pomoc může být poskytnuta pouze jednou za rok.

Samozřejmě si velice vážíme toho, že finanční prostředky ke všem těmto účelům od CC dostáváme. Je však zapotřebí zdůraznit, že abychom mohli přijmout uvedené granty, musíme se podřídit podmínkám stanoveným CC, které jsou dost přísné. Využívání prostředků kontroluje kontrolní a revizní komise TI. Kromě toho jsme samozřejmě povinni podávat CC pravidelné čtvrtletní, pololetní a celoroční zprávy, vyplňovat formuláře a tabulky. To vše je podmínkou, abychom z přiznaných grantů postupně dostávali jednotlivé splátky. Ale ani to neprobíhá samočinně a bohužel ne plynule. Jistě jste si všimli, že jsme počátkem roku museli vyplácení příspěvků ze zdravotního fondu přerušit. Prostě proto, že jsme nejen nedostali žádné peníze, ale ani písemný doklad, že nám byl grant na tento rok přidělen. Poté, co tento přípis došel a FŽO nám poskytla půjčku, bylo na určitou dobu

vyplácení příspěvků zahájeno. Zbytek půjčky nestačil na všechny požadavky za únor a březen, a proto pracovnice sociálního oddělení zatím náhrady za recepty nevyplácela. Doufám, že v nejbližších dnech uhradí alespoň část do výše půjčky. Jakmile dostaneme od CC první splátku na letošní grant, bude výplata pokračovat. To, že jsme dosud neobdrželi z příslíbeného grantu peníze, je opravdu jediný důvod, proč jste dosud peníze za odevzdané recepty nedostali. Zvěsti, že to souvisí se situací v ŽOP, s odloženými volbami apod. prostě nejsou pravdivé.

Veškeré styky s CC jsou spojeny s intenzivní anglickou korespondencí pomocí elektronické pošty a mnoha telefonickými rozhovory s pracovníky CC a Jointu.

To tedy byly úkoly vyplývající z loňského sněmu. Čím se PTI zabývalo kromě nich. Je už dlouholetou tradicí, že se předsednictvo schází pravidelně jednou měsíčně kromě července a srpna. Výkonný výbor se schází i v letních měsících. Vzhledem k všelijakým fámám, které občas kolují, považujeme za důležité zdůraznit, že TI má pouze **jedinou** placenou zaměstnankyni, a to je sekretářka TI Marta Jodasová.

Členové PTI a výkonného výboru, včetně předsedkyně, vykonávají své funkce dobrovolně a bezplatně, vedle svých dalších povinností pracovních, rodinných aj. Jedinými požitky, které mají, jsou jednou měsíčně dva obložené chlebičky a šálek kávy nebo čaje. Členové VV snědí za měsíc chlebičky čtyři a šálky čaje nebo kávy vypijí dva.

Na svých schůzích se PTI prakticky pokaždé zabývalo granty CC.

TI se organizačně podílela na přípravě zájezdu bývalých vězňů a nuceně nasazených do Hamburku. Zájezd se uskutečnil ve spolupráci s občanským sdružením Agnes a německou organizací Arbeiter-Samariter-Bund a v říjnu loňského roku se ho zúčastnilo 5 členů TI a asi 20 nuceně nasazených.

Na podnět německých dobrovolníků ve Středisku setkávání v Terezíně byla natočena německá interview s 11 členy TI. Počítá se s tím, že tyto nahrávky budou uloženy v PT a v budoucnosti (doufejme daleké) používány místo besed s živými pamětníky.

Díky vstřícnému postoji ředitele Židovského muzea dr. Leo Pavláta se podařilo dosáhnout toho, že členové TI

a jejich rodinní příslušníci mají vstup do Pinkasovy synagogy zdarma.

Už od podzimu loňského roku byla pravidelnou součástí schůzí příprava 60. výročí osvobození.

V souvislosti s ním se na členy TI obracují média a žádají o vystoupení a interview, ať v rozhlase, televizi či pro tisk. Patrně budou takovéto žádosti v následujících několika týdnech ještě houstnout.

Jako v uplynulých letech se členové předsednictva, ale také někteří další členové TI účastní besed s žáky a studenty. V Terezíně, ve vzdělávacím středisku ŽM v Praze, na školách v Praze i mimo ni. Řada členů TI je také pravidelně zvána k besedám na školách, u příležitosti představení Brundibára apod. v Německu i jinde. V loňském roce vyšla v Německu kniha Hannelore Brenner-Wonnschick *Die Mädchen vom Zimmer 28*, která se tam stala poměrně rychle populární. Objevují se i její dramatizace. Kostrou knihy jsou životní příběhy některých děvčat, která žila v Terezíně na L 410 v pokoji č. 28, a tak není divu, že jsou tato „děvčata“ zvána na besedy a vystoupení.

Podobně jako v minulých letech se i loni na nás obracela, zejména prostřednictvím elektronické pošty, řada lidí ze zahraničí s různými dotazy. Dle možností odpovídáme sami, popřípadě předáváme dotazy Institutu TI, a to zejména v případech, kdy se tazatelé chtějí dovědět něco, co je možné zjistit v databázi deportovaných.

Pokračují naše dlouholeté kontakty se zahraničními organizacemi přátel a podporovatelů Terezína, jako je zejména *Niedersächsischer Verein zur Förderung von Theresienstadt*. Místopředsedkyně spolku se v říjnu opět zúčastnila pamětní slavnosti u Parkhotelu. Další organizace, se kterými máme kontakty, jsou *Brandenburger Verein zur Förderung von Theresienstadt*, *Stiftungsfond Hans Krása*, *Aktion Sühnezeichen* aj. Se členy TI jsou ve styku také Památníky na místech bývalých koncentračních táborů, především v Bergen-Belsenu, Flossenbürgu, Neuengamme a Osvětimi.

Tolik tedy k činnosti PTI z naší strany. Teď je na vás, členstvu TI, abyste na ni v diskusi vyjádřili svůj názor. Vaše připomínky a náměty budou podnětem k práci nového PTI.

Dnešním dnem končí, jak víte, po dvou letech funkční období dosavadního předsednictva. Z titulu své funkce bych ráda všem jeho členům poděkovala za to,

co pro TI vykonávali, i přes všelijaké zdravotní a jiné potíže. Konečně léta přibývají nám všem, obtíží ubývat nebude a práce tedy nebude snazší. Přesto věřím, že se i nově zvolenému předsednictvu podaří udržet klidnou a příjemnou atmosféru, která mezi námi panovala dosud.

Také doufám, že i nadále budou trvat dobré vztahy TI s FŽO, ŽOP, Památníkem Terežín, Institutem TI, Židovským muzeem a dalšími spřízněnými organizacemi, protože jenom tak můžeme plnit všechny úkoly, které nás čekají.

A úplně na konec vám všem přeji všechno dobré, především zdraví, abychom se ještě dlouho setkávali na sněmech i při jiných příležitostech.

NÁVRH ÚKOLŮ NA PŘÍŠTÍ OBDOBÍ:

- ▶ Pokračovat v přípravách oslav 60. výročí osvobození včetně květnové tryzny v Terežíně.
- ▶ V říjnu vzpomenout 64. výročí zahájení deportací a uspořádat setkání (pražských) členů TI s kulturním programem.
- ▶ Řešit problém financování návštěv českých škol v Terežíně.
- ▶ Snažit se zlepšit spolupráci s CC v plynulosti přísunu finančních prostředků.
- ▶ Podle možnosti zlepšit péči o přeživší Šoa, kteří se dostali do těžké životní situace, zejména žijící mimo dosah ŽOP a ŽOB.
- ▶ Vydat dvě až tři čísla časopisu Terežínská iniciativa.
- ▶ V březnu 2006 vzpomenout osudu zářijového transportu.

INFORMACE HOSPODÁŘE K PŘÍJMŮM A VÝDAJŮM

Pavel Werner

Je mou milou povinností vás opět oslovit a seznámit s některými nejdůležitějšími jevy, které provázely naši hospodářskou činnost v minulém roce. Tak nám to ukládají naše stanovy. I letos vás nebudu unavovat výčtem čísel, která, budete-li mít zájem, zjistíte v naší kanceláři v Jáchymově ulici.

Na sněmu v roce 2003 jsem vám sděloval, že naší největší příjmovou položkou v roce 2002 byly úroky z kmenového jmění. V minulém roce, stejně jako v r. 2003, tomu tak bohužel nebylo. Výnos z úroků neustále klesá a v minulém roce jsme získali pouze 134.000 Kč. Jestliže jsme v roce 2002 získali na úrocích 356.000 Kč, v roce 2003 to bylo již pouze 221.000 Kč. Je nám všem známo, proč tomu tak je - úrok obecně, i na termínovaných vkladech, opět poklesl. Finanční komise uvažuje o jiném způsobu zhodnocení dědictví po dr. Tomanovi. Je to však složitý problém, nechceme se vystavit riziku ztrát.

Největší příjmovou položkou, se kterou můžeme volně nakládat, se tak staly dary od vás, od našich členů. Věnovali jste nám 381.000 korun. Děkujeme vám všem, těm přítomným i těm, kteří se z jakýchkoliv důvodů nemohli sněmu zúčastnit. Obdrželi jsme též značnou částku - celkem 150.000 korun od Nadačního fondu obětem nacismu. Tato částka nám podstatně pomohla snížit těžké břemeno, které neseme v podobě financování návštěv škol v Terežíně. Toto břemeno neseme rádi. Věříme, že nám v budoucnu pomůže zachovat u naší mládeže povědomí o tom, co to byl holocaust.

A nyní k nákladům. Největší výdajovou položkou je krytí dopravních nákladů, spojených s návštěvou škol v Terežíně. V r. 2004 jsme vydali pro tento účel zatím nejvyšší částku - celkem 713.000 korun. V rozpočtu jsme počítali s 600.000 Kč.

V budoucnosti si patrně tak vysokou položku nebudeme moci dovolit, a proto předsednictvo TI přijalo příslušná opatření. Zjistili jsme rovněž, že existuje možnost získat pro tento účel dotaci od Claims Conference. Žádost jsme podali a uvidíme, jak se situace bude vyvíjet. Pokusíme se rovněž získat nějaké prostředky ze Židovského muzea, které, jak se zdá, je ochotné nějaké prostředky uvolnit.

Druhou nejvyšší nákladovou položkou jsou personální výdaje, tj. mzda a příslušné odvody pro vedoucí našeho sekretariátu. Vydali jsme 309.419 korun - rozpočtovali jsme 300.000. I když veškerou činnost TI vykonávají dobrovolníci, bez jedné profesionální síly bychom se neobešli.

Na třetím místě jsou náklady, spojené s vydáváním našeho Zpravodaje. V minulém roce jsme vydali 149.074 Kč. Naš předpokládaný výdaj 150.000 korun jsme tedy dodrželi.

Určitou částku, jmenovitě 64.890 korun, jsme utratili za služby. Plánovali jsme 80.000 Kč.

Možná, že by vás zajímalo, kolik jsme vydali za věcné náklady? Bylo to 97.960 korun - rozpočtovali jsme 80.000 Kč. Jenom poštovné, telefon a fax nás přišly na na téměř 41.000 korun.

Pokud jde o tento rok 2005, počítáme s poněkud nižšími příjmy. Méně získáme na úrocích, méně dostaneme od nadačního fondu. Pokud jde o vaše dary, počítáme zhruba se stejnou výší. Snížíme náklady na výchovnou činnost - tj. financování zájezdů škol do Terežína. Chtěli bychom též snížit náklad s poštovním Zpravodaje do zahraničí. Ostatní náklady bychom chtěli udržet na srovnatelné úrovni roku 2004. Mohu vás, vážení přítomní, ujistit, že finance jsou předmětem pečlivého sledování. Jak jste vyslechli, či uslyšíte, zabývá se jimi mimo revizní komisi i zvláštní komise finanční.

Zpráva revizní komise Terezínské iniciativy za rok 2004

Ruth Götzová

V uplynulém funkčním období se věnovala revizní komise zejména hospodaření s finančními prostředky, které Terezínská iniciativa dostává od Claims Conference na úhrady léků a zdravotních pomůcek pro přeživší holocaust. Paní Kopecká, která tuto rozsáhlou agendu zajišťuje, předkládá na požádání revizní komisi ke kontrole pečlivě a s přehledem vedenou dokumentaci. Drobné, většinou formální nejasnosti, které při kontrole revizní komise našla, jsou vždy neprodleně vysvětleny. Revizní komise vyslovuje politování nad tím, že CC letos dosud neposlala slíbenou příslušnou částku z grantu do zdravotního fondu na 1. čtvrtletí letošního roku, což je příčinou současné nepravdivosti v proplácení léků a zdravotních potřeb.

Za velmi důležitou a záslužnou činnost považujeme finanční podporu poskytovanou školám na zájezdy do Terezína. V r. 2004 věnovala Terezínská iniciativa na tuto výchovnou činnost 712 525 Kč. Představuje to nejvyšší položku nákladů ve zprávě o hospodaření Terezínské iniciativy za rok 2004. Finanční příspěvek získalo loni celkem 72 škol, každá škola tedy průměrně téměř 10 000 Kč. Rozdíly mezi školami jsou však velké. U pražských škol, co do vzdálenosti od Terezína tedy porovnatelných, se například pohybují od necelých 4 000 až téměř do 13 000 Kč, u moravských od 9 167 až do téměř 24 000 Kč.

Revizní komise doporučuje:

1. trvat důrazně na dodržování daných pravidel poskytování příspěvků na zájezdy, což neumožní účtovat za dopravné školám více, než je čisté jízdné od školy do Terezína a zpět s přiměřenou čekací dobou,
2. neproplácet faktury dopravců obsahující často položky, které nemají s Terezínem a holocaustem mnoho společného, ale proplácet pouze vyučování (faktury) vystavené školami s uvedenou čistou vzdáleností od školy do Terezína a zpět a dobu nezbytného čekání v Terezíně,
3. v případě nedodržení požadovaného postupu, se kterým jsou zástupci škol dostatečně seznamováni, doporučujeme žádost o příspěvek vrátit škole celý zpět i s přílohami k doplnění podle daných pravidel.

Jen přísným dodržováním pravidel pro vyplácení příspěvků školám zamezíme plýtváním s financemi, kterých se nám nedostává, a budeme moci uspokojit větší počet škol a tím umožnit většímu počtu dětí lépe poznat naši minulost, aby si ji zapamatovaly a věděly, co byl holocaust.

Závěrem bych jako předsedkyně revizní komise ráda poděkovala svým dosavadním spolupracovníkům a popřála nové revizní komisi, která bude dnes zvolena, mnoho úspěchů v další práci.

Z DISKUSE NA SNĚMU

Dr. Martin Thiel:

Dobrý den, jmenuji se Martin Thiel. Jsem advokátem Česko-německého fondu budoucnosti a realizoval jsem projekt *ghettorenty*. Chtěl bych vás krátce informovat o stavu celé záležitosti. Celkem do Německa došlo kolem 800 žádostí o důchod podle zákona ZRBG, zohlednění práce v ghettu. Do dnešní doby byli všichni žadatelé odmítnuti, kromě třiceti, kteří již důchod dostávají. Jsou to pouze tehdejší děti, které byly v Terezíně tak krátce, že jim nevznikl nárok na „255“ a tím ani její zohlednění pro výši důchodu. Tyto důchody se pohybují mezi 3 a 50 euro měsíčně, což jsou směšné sumy. Velká část žádostí byla odmítnuta na základě „*Osvědčení podle par. 255*“ s tím, že tato doba je započítána do českého důchodu. Proti tomu byly v lednu loňského roku podány tři žaloby, aby soud zjistil, zda odmítnutí bylo oprávněné. Do dnešní doby dostali pravděpodobně skoro všichni první rozhodnutí, že žádost byla zamítnuta. Asi 500 až 600 lidí se proti tomu odvolalo. Do dnešní doby si Landshut a právní zástupci Thiel a Strünk v Düsseldorfu asi osmkrát vyměnili svá stanoviska. Poslední naše stanovisko jsme poslali 31. ledna 2005.

Landshut měl dva měsíce času odpovědět, což neučinil, tzn., že zbývá už jen stanovit soudní termín na rozhodnutí. Ve svém stanovisku jsme se odvolali:

- a) na vyjádření Ministerstva sociálních věcí, které uvádí, že „255“ je hodnocení postoje v období 2. světové války;
- b) jsme historicko-právně vysvětlili vznik 255, kde jsme mohli dokázat, že platby, které vyplývají z 255 jsou myšleny jako odškodnění českého státu obětem nacismu;
- c) jsme našli evropskou směrnici, která říká, že existuje-li více nároků na stejnou věc, musí být vyplácen vyšší nárok. To by podle evropského práva znamenalo, že nárok ZRBG by měl být vyšší než těch 200 nebo 400 korun, které vyplývají z 255.

Musím však říci, že už soudům v Německu bohužel taky nevěřím, protože jsem se domníval, že to půjde mnohem rychleji. Doufám však, že do dalších tří měsíců bude soud stanoven a rozhodne. Musím však upozornit na to, že zkušenosti z jiných LVA, kde už soudy proběhly, ukázaly, že se LVA pak odvolávají. To odvolání by trvalo ještě déle. Proto vám nemohu podat lepší zprávy.

Jednu věc ale ještě musím říci. Před 14 dny jsem se setkal s paní doktorkou Reh, advokátkou Jewish Claims Conference, která zastupuje žadatele z Izraele. Důchod žadatelů v Izraeli se týká LVA Porýní - Falcko. Tato spolková země bohužel odmítá tyto nároky terezínských vězňů, kteří dnes žijí v Izraeli, s odůvodněním, že Terezín nebyl ghetto. To se však netýká českých žadatelů, protože sociální správa LVA Landshut, pod níž čeští žadatelé spadají, uznává Terezín jako ghetto. Zatím vyplácí peníze dětem, o nichž jsem mluvil. Jsou to sice malé důchody, ale vyplácí je. To je ve stručnosti všechno, co jsem chtěl říci.

Pan Korčok:

Pěkný dobrý den přeji a děkuji za slovo. V první řadě vás chci seznámit s organizací CENTROPA, mezinárodní židovskou organizací, zabývající se výzkumem „*židovského 20. století*“. To je výzkum židovského duchovního kulturního dědictví v rámci střední a východní

Evropy ve 13 zemích. Naše sídlo je ve Vídni. Chtěl bych v této chvíli poprosit lidi z vašich řad jako potenciální pomocníky, kteří by nám mohli poskytnout interview pro naši organizaci. Co jsme zatím v naší republice udělali: především jsme se spojili s partnery - Památkem Terezín, Židovským muzeem v Praze a Federací židovských obcí. Finančně nás podporují Ministerstvo kultury České republiky, Česká spořitelna a Fond Artura a Rosalindy Gilbertových (The Rosalinde and Arthur Gilbert Foundation). Chtěl bych říci, že jsme oslovili už několik předsedů židovských náboženských obcí, a to

konkrétně v Praze a v Brně, a další se chystáme oslovit. Vedli jsme už mnoho rozhovorů s lidmi, jako jsou paní D. Lieblová, R. Götzová, A. Hyndráková nebo paní A. Militká z Brna. Hlavním cílem naší organizace je posbírat životní příběhy před a po holocaustu, tzn. že digitalizujeme desítky tisíc starých fotografií, udržujeme paměť celého židovského století, od velkých událostí, které se staly v minulosti, až po malé události každodenního života. Výsledky tohoto výzkumu dále zpracováváme a nabízíme v dokumentárních filmech, v knihách, na výstavách a ve vzdělávacích programech. Chci jenom říci, že jsme neziskovou organizací, a byli bychom velmi rádi, kdybyste nám pomohli realizovat sběr těchto důležitých informací právě tím, že byste nám poskytli vlastní interview o svém životě. Nezaměřujeme se pouze na holocaust, ale na celé dvacáté století. To znamená, jak tady žili židé před druhou světovou válkou, jak za války a po ní. Proto bych vás poprosil, jestli má někdo z vás zájem, aby nás kontaktoval na uvedené adrese napsané na této brožurce, kterou tu nechávám na stole nebo u jednotlivých předsedů židovských obcí.

V Brně u pana Frieda nebo v Praze u pana Tomáše Krause. Dále bychom se chtěli setkat s předsedy ostatních židovských obcí, které v blízké době oslovíme. Pokud máte zájem, přihlaste se u nich. Děkuji.

Věra Jílková:

Domnívám se, že i kdyby někdo měl nějaké kritické připomínky, tak je správné a sluší se, abychom poděkovali výboru za všechnu práci, kterou pro nás udělal. Pro lidi, kteří nemohou chodit - a já k nim patřím - nebo pro lidi omezené z jiných zdravotních důvodů, toho děláte hodně, zvláště je fajn, že dostáváme časopis, že můžeme kdykoliv zavolat a dostaneme odpověď. Děkuje vám za to. Ale mám jednu kritickou připomínku. Z toho, co jste nám říkali, jsme myslím všichni moc málo slyšeli. Ještě nikdy nebyla akustika v sále tak zlá jako dnes. Neslyšeli jsme pořádně, nerozuměli jsme a bolí nás z toho hlava. Příště by bylo třeba připravit ozvučení lépe. Děkuji.

Dr. Jan Munk:

Dobry den, ja bych chtel především poděkovat Terezínské iniciativě za vynikající spolupráci ve všech uplynulých letech a chtěl bych vyjádřit svou velkou radost z výsledku, kterého jsme společně dosáhli, a tím je výrazné zvýšení počtu českých škol, českých dětí v Terezíně. Myslím si, že je to výsledek, který stál za to úsilí. Ještě jednou děkuji. Paní dokorka Lieblová vás informovala o akcích, které by v Terezíně na začátku května měly proběhnout, já je jenom zopakuji podle toho, jak jdou za sebou:

5. 5. se bude v Terezíně odpoledne konat

ceremonie Jom ha šoa, předpokládám, že dopoledne bude v Praze a odpoledne v Terezíně,

6. 5. se bude konat v Terezíně setkání bývalých vězňů. Všichni jste pozvánky dostali, tak se na vás moc těším,

9. 5. bude v Terezíně zajímavá vernisáž

výstavy, která přibližuje život a dílo člověka, který nesdílel váš osud, protože se mu podařilo před Němci uniknout. Unikl do anglického zajetí, byl deportován a vlastně celou válku strávil v anglické internaci. Je to doplněk vašich osudů a myslím, že to do Terezína patří. Byl výtvarník a výstava bude založena především na jeho díle.

15. 5. Poslední akcí bude terezínská trizna, na kterou vás srdečně zvou.

Mám ještě jednu povinnost: omluvit předsedu Federace židovských obcí Jiřího Daníčka, který onemocněl a nemohl dnes přijít, nicméně jsem pověřen, abych vám vyjádřil, že Terezínská iniciativa zůstává pro Federaci židovských obcí jedním z hlavních partnerů a federace je rozhodnuta dosavadní vztahy udržet a pokračovat v nich.

Marta Kottová:

Dobry den. Mam pro vas jednu zpravu - ve 12 hodin sem prijde pan Steiner, který chce psát o fotbale v Terezíně, a požádal mě, zda je tu některý pamětník, který by mu chtěl o tom něco říci.

Druhá zpráva je, že Cestovní kancelář Monatour, která s námi jela do Osvětimi a udělala nám velmi slušnou cenu, nám dala sponzorský dar, a to zájezd do Ischie v Itálii. Kdo z nás by chtěl jet s touto cestovní kancelář, má tisícikorunovou slevu. Mohu to všem doporučit.

Další věc je, že v našem L 410 je už v pořádku sklep, kde Rafael Schächter nastudoval Requiem a Karel Ančerl tam nacvičoval s různými sbory. Myslím si, že by bylo prima, kdybychom do toho sklepa mohli dát pamětní desku těmto lidem, kteří pro nás v Terezíně tolik udělali.

Zamyslete se nad tím. ►

Dr. Leo Pavlát:

Dobré dopoledne. Paní doktorka Lieblová vyslovila ve svém projevu naději, že Tereziánská iniciativa bude se Židovským muzeem spolupracovat stejně dobře jako dosud. Za muzeem chci vyjádřit stejné přání - není důvodu, proč by tomu tak nemělo být. Naopak věřím, že se spolupráce rozšíří. Co se týče činnosti Židovského muzea ve vztahu k tematice, kterou reprezentuje Tereziánská iniciativa, k holocaustu, k šoa, je možno si o našich aktivitách přečíst v posledním čísle časopisu Tereziánská iniciativa. Více o nich proto mluvit nebudu. Dovolil bych si však reagovat na skutečnost, kterou jsem zde slyšel a která je podle mého pro Tereziánskou iniciativu zásadní. Lépe by se mi nyní hovořilo, kdybych byl členem

Tereziánské iniciativy. Rozhodl jsem se však, že se jím stanu, a proto mi dovozte tuto reakci. Vyrozuměl jsem, že Tereziánská iniciativa vydává největší částku z rozpočtu na vzdělávání škol o holocaustu přímo v Terezíně. To je nesmírně důležité a není třeba zdůvodňovat, proč se tak děje. Nicméně se mi nelíbí, když současně slyším, že Tereziánská iniciativa má potíže se získáváním peněz na tyto aktivity od státu. Myslím, že by stát měl v této oblasti Tereziánskou iniciativu podporovat. Vy jako členové Tereziánské iniciativy, jako lidé, kteří prošli všemi hrůzami nacismu, si je pamatujete a i vaši potomci o nich vědí. Je však v zájmu této země, aby takovou paměť měly a uchovávaly i generace těch, kteří vaši zkušenost nemají. Výuka o holocaustu přece není váš osobní zájem, je to důležité pro tuto zemi jako takovou. Domnívám se proto, že o tomto tématu je třeba veřejně mluvit. Židovské muzeum a Ministerstvo školství má dobré kontakty, získali jsme podporu pro některé vzdělávací projekty. Působím jako kontaktní osoba pro projednávání takových témat i za Federaci židovských obcí a nabízím vám, že bych se touto tematikou mohl zabývat a věnovat se jí případně i publicisticky. Zajímalo by mě například, proč Tereziánská iniciativa nedostala grant od ministerstva na podporu

zájezdů škol do Památníku Tereziánský v roce 2005, jaké důvody k tomu vedly a jaké body k tomu chyběly.

(Dr. Pavlát dále upozornil na výstavu o transportech českých Židů do Pobaltí v Galerii Roberta Guttmanna „Od té doby věřím na osud“ a na komponovaný pořad Židovského muzea - ve spolupráci s Nadačním fondem obětem holocaustu ve Španělské synagoze 5. 5. při příležitosti Jom ha-šoa.)

Eva Herrmannová

upozornila na to, že se v rámci 60. výročí osvobození chystá 10. května v 18 hodin představení Brundibára v provedení Dismanovců v divadle Minor ve Vodičkově ulici.

Ing. Pavel Verner:

Navazuji na to, co říkal doktor Pavlát. Chci se dotknout výuky o holocaustu na našich školách. Zbývá ještě několik málo roků, abychom my, co jsme byli v lágrech, mohli vystoupit a hovořit o tom, co jsme zažili. Těchto několik roků by se mělo maximálně využít. Později zbydou pouze nahrávky na kazetách, a je přirozeně lepší vystoupit před dětmi osobně, než když jim učitel pustí nahrávku. Pod patronací Nadačního fondu obětem holocaustu existuje pracovní skupina, která se kromě jiných aktivit zabývá i výukou o holocaustu na školách. Pro návštěvy škol potřebu-

jeme vytvořit širší databázi přeživších, kteří by byli ochotni vystoupit ve školách a hovořit o svých osobních zážitcích. Potřebujeme dobrovolníky, a to nejen z Prahy. Prosíme zájemce, aby uvedli svou adresu, telefon a e-mail.

Ing. Zuzana Veselá:

Já jsem mezi vámi málo známá, protože jsem přišla do Tereziánska ze Slovenska. Chtěla bych se připojit k první diskutující, která poděkovala výboru za jeho činnost. Přeji mu, aby stejně úspěšně a užitečně mohl pro nás pracovat i nadále. Chtěla bych velice poděkovat za krásný prolog k našemu dnešnímu sněmu, za lístky na představení Smíšené (po)city.

Pavel Stránský

upozornil na Spielbergovu organizaci v USA a navrhl požádat ji o příspěvek na činnost Tereziánské iniciativy při zájezdech škol do Tereziánska.

Lisa Peschel:

Jsem postgraduální studentka z USA a píše dizertační práci o tereziánském divadle. Sháním původní české texty divadelních her nebo kabaretů z Tereziánska. Prosím všechny, kdo něco takového mají k dispozici, aby mi to laskavě věnovali. Má adresa je:

Lisa Peschel, c/o Becková, Ostrovník
1707/1, 110 00 Praha 1
tel. +420 608 134 166.

Projev předsedkyně Českého svazu bojovníků za svobodu Anděly Dvořákové

Vážení přátelé, dovozte, abych poděkovala za pozvání, které je pro nás, pro Český svaz bojovníků za svobodu, ctí. Český svaz bojovníků za svobodu má stále ještě zhruba 14.000 členů. Před třemi roky, když jsem nastupovala do funkce, tu bylo ještě dvacet tisíc členů, nebudeme si dělat iluze, ročně spousta členů, jak u vás tak u nás, postupně umírá. Český svaz bojovníků sdružuje politické vězně, vojáky východní a západní fronty, partyzány, účastníky Pražského povstání. Téměř polovinu jeho členské základny tvoří vdovy a sirotci. V současné době je jedním z našich hlavních úkolů, kromě sociálních otázek, protože průměrný věk je již téměř 82 let, hájit historickou pravdu. Přímí účastníci vymírají a tak je velice lehké, jak to bohužel někteří naši politici dělají, pouze rozhořčeně upozorňovat na důsledky 2. světové války, a ne na to, co ji předcházelo. Místo aby hovořili o vašem utrpení a o utrpení vlastních občanů, kteří byli ze svých domovů v roce 1938 a 1939 vyhnáni, aniž by se dočkali nějaké úhrady za svůj majetek nebo alespoň nějakého uznání, právě tak nechtějí slyšet ani o vašich obětech, ani o dalších obětech v koncentračních táborech, káznících, vojácích na východní a západní frontě a účastnících Pražského povstání. Bližší je jim sudetoněmecký „Landsmannschaft“, dojímat je osud Němců, prostě vše to, co zákonitě po druhé světové válce následovalo. Jak prozíravá byla slova prezidenta E. Beneše, který již na 1. sjezdu tehdejšího Sdružení osvobozených politických vězňů v roce 1946 varoval, abychom nezapomínali, že oni se vrátí a budou uplatňovat nároky na svůj majetek. Možná, kdyby tito politici navštívili například některá místa v západních Čechách, kde je 130 hromadných hrobů a v nich téměř 5000 mrtvých z pochodů smrti, které nacisté ještě začátkem roku 1945, prakticky na konci prohrané války, zavraždili, hovořili by jinak. Od konce války uplynulo 60 let. Mezitím Česká republika a Německo přijaly deklaraci, která měla být branou k nové spolupráci. Český svaz bojovníků za svobodu ji pokládá za základ další spolupráce, na jejímž základě

podepsal desítky oboustranných dohod s německými antifašisty. Pořádáme společné akce, zájezdy i konference, protestujeme však proti sudetoněmeckému „Landsmannschaft“, který je slovy pana Posselta pokládá za cár papíru? Staví se k nim tedy stejně, jako se Němci postavili k Mnichovské dohodě, kterou okupací Československa jednostranně porušili. Pan Posselt také hlasoval proti přijetí České republiky do Evropské unie. Pro nás zůstává sudetoněmecký „Landsmannschaft“ organizací, se kterou se nedá bohužel spolupracovat. Když jsem byla zvolena do nejvyšší funkce ve svazu bláhově jsem si myslela, že desítky let, kdy jsem byla členkou a funkcionářkou, budou tou nejlepší kvalifikací pro vykonávání funkce. Té iluze jsem byla zbavena velice rychle. Všichni dobře víme, jak je náš svaz vnímán veřejností, některými našimi politiky a sdělovacími prostředky. Zdálo by se tedy logické, že jedním z nejdůležitějších úkolů funkcionáře v čele svazu budou taková jednání, která by tento stav změnila. Zviditelňování činnosti a potřeb našeho svazu na všech společenských úrovních, v jednání se všemi jejími demokratickými složkami a jejími představiteli, by mělo být prvořadým úkolem. Pouze s touto motivací byla uskutečněna jednání a rozhovory s vládními a ústavními činiteli, stručné informace přineslo i Národní osvobození. Musíme navazovat kontakty v celé šíři našeho politického spektra, nechceme-li, aby se k nám politici hlásili jen u příležitosti státních svátků a výročí, ale aby se podrobněji seznámili se životem naší organizace. Aby podpořili oprávněné požadavky našich členů v mnoha oblastech, s důrazem na politiku sociální a zdravotní. Náš svaz ušel za poslední rok velký kus cesty. Máme zmapovanou celou republiku, jezdíme za našimi členy, a proto známe všechny sociální problémy ve městech i vesnicích. Většina našich členů se dalšího kulatého výročí osvobození již nedožije. Chtěli bychom zajistit důstojné stáří těm, kteří byli ochotni pro svobodu své vlasti obětovat své životy. Naši politici nevyužili příležitosti 60. výročí osvobození k tomu, aby k nám, kde válka skutečně osmého května skončila, pozvali všechny hlavy států Spojeneckých armád a využili toho pro naši republiku. Díky současné situaci ve vládě politici zřejmě nepodpoří naše zákony, které se tři

roky marně snažíme prosadit v parlamentu do 8. května, jak nám bylo slibováno. Tento zákon je pro všechny. Na jednání branně - bezpečnostního výboru v parlamentu byli i zástupci vaší Tereziánské iniciativy. Dovolím si krátce vysvětlit, o jaké zákony jde. Ten první zákon je o tom, že ty tři malé výhody, které mají držitelé „dvěstěpětapadesátky“, tzn. osvobození od základního poplatku za telefon, volnou jízdenku a jednou ročně příspěvek Ministerstva národní obrany na rekreaci nebo lázně, jsme se snažili kompenzovat finančním zhodnocením. Pro držitele Osvědčení podle paragrafu 255 by to bylo zhruba 30 tisíc korun ročně. Byla to dlouhá jednání, v poslední době nedělám téměř nic jiného, kromě prosazování tohoto návrhu. Zatím se to nedaří. Musím se však pochlubit, (ač to dělám nerada), že jsem umluvila pana Kalouska z rozpočtového výboru, který chtěl zákon původně blokovat a po mém vystoupení doporučil rozpočtovému výboru, aby byl zákon přijat a postoupen do druhého čtení v parlamentu. Byly dokonce navrženy i lepší podmínky, než jsme jako ČSBS předpokládali.

Oceňujeme mimořádné úsilí předsedkyně ČSBS Anděly Dvořákové, při prosazování zákonů ve prospěch všech, kteří byli pronásledováni nacismem. (Pozn. redakce.)

USNESENÍ SNĚMU TEREZIÁNSKÉ INICIATIVY

Účastníci sněmu Tereziánské iniciativy, konaného dne 6.4.2005 v počtu 180 přítomných členů, přijali následující závěrečné usnesení:

- 1) berou na vědomí a schvalují zprávu o činnosti předsednictva TI v minulém roce, včetně zprávy o hospodaření a zprávy revizní komise, tak, jak je přednesli předsedkyně TI Dr. Dagmar Lieblová, hospodář Ing. Pavel Werner a předsedkyně revizní komise paní Ruth Götzová, s tím, že úkoly přijaté na minulém sněmu byly úspěšně splněny,
- 2) zvolili pro příští volební období předsednictvo a revizní komisi TI v navrženém složení a odhlasovali prodloužení jejich mandátu na 3 roky,
- 3) pověřují nové předsednictvo, aby pokračovalo v činnosti z předchozího volebního období a věnovalo se kromě běžné agendy zejména následujícím úkolům:
 - dokončit přípravu oslav 60. výročí konce války a osvobození,
 - připravit důstojné připomínky a trizny v rámci dalších pro nás významných výročí, jmenovitě pak v návaznosti na 64. výročí zahájení hromadných deportací uspořádat setkání členů s kulturním programem (především pro pražské účastníky),
 - vydat 2-3 čísla časopisu Tereziánská iniciativa,
 - snažit se docílit plynulejšího přísunu finančních prostředků od Claims Conference, zejména do zdravotního fondu pro přeživší šoa, kde přes neustálé urgencye převod opakovaně vázne, a věnovat zvýšenou pozornost těm přeživším, kteří se dostali do tíživé životní situace,
 - řešit problém financování vzdělávacích zájezdů českých škol do Památníku Terezín,
 - vytvořit jednotnou databázi pamětníků šoa, ochotných se zúčastňovat besed na školách, v PT a pod., a snažit se tuto činnost co nejvíce rozšířit.

Je důležité financovat školní zájezdy do Terezína?

Již několik let jdou nemalé částky z našich peněz na podporu vzdělávacích zájezdů do Památníku ghetta v Terezíně. V Židovském muzeu v Praze a v Terezíně probíhají semináře pro učitele na téma judaismus a holocaust a mnoho z těchto učitelů se pak snaží přivést své žáky a studenty do Terezína. Narážejí však na četné překážky, mezi jiným hlavně na otázku jejich financování. V prvních letech to ještě šlo, dokud nám úroky přinášely přijatelný výnos. Pokles úroků nám udělal čáru přes rozpočet. A tak ani my nemáme již tolik peněz, abychom mohli uspokojit všechny zájemce. Proto jsme žádali u několika organizací o granty.

Z Fondu obětí holocaustu, mezi projekty vyhrazenými na vzdělávání v oblasti připomínky obětí holocaustu, jsme obdrželi v r. 2003 200 tisíc Kč, což pokrylo asi třetinu nákladů a v r. 2004 150 tis. Kč, což představovalo pětinu nákladů. Pro r. 2005 máme odtud přislíbeno 50 tis., tj. asi patnáctinu. Současně jsme byli upozorněni, že vzhledem k tomu, že jde o školní projekty, máme především žádat o podporu u Ministerstva školství. Podobně i Claims Conference, která nám poskytla grant na tento školní rok ve výši 12 500 USD, se pozastavovala nad tím, že toto vzdělávání má být přece v náplni školních projektů. Těžko se nám vysvětluje, že MŠMT něco takového nefinancuje, a že na naši žádost o grant jsme byli odkázáni na oddělení volného času MŠ, které předem sdělilo, že pokud nemáme ve stanovách organizace výslovně práci s mládeží, nemáme šanci. Přesto jsme žádost podali s tím, že ve stanovách máme zmínku o seznamování mladé generace s událostmi holocaustu, avšak od MŠMT jsme dosud nedostali ani tu zamítavou odpověď, která by alespoň prokázala, že jsme se o to u nich snažili.

Vzhledem k tomu, že ke konci minulého roku byly naše fondy již vyčerpány, byl Památník Terezín nucen několika přihlášeným školám sdělit, že se na ně náš finanční příspěvek již nedostal. Školy poté obratem své přihlášky stáhly. Všechny, až na jedinou. Základní škola v Ostravě, Nádražní ulici se rozhodla, že přesto do Terezína pojede a že učitelé a žáci si dvoudenní zájezd budou financovat sami. A nebylo to málo, za cestu, jídlo a ubytování zaplatil každý z nich 1000 Kč. Což zvláště ve městě s proslule vysokou nezaměstnaností do

Předsednictvo Terezínské iniciativy

Po skončení letošního sněmu se konala první schůze předsednictva.

Členy předsednictva jsou (podle abecedy):

Věra Andryšíková (Ostrava)
Věra Baumová (Sibřina)
Kateřina Bígllová (Praha)
Anna Hanusová (Brno)
Eva Herrmannová (Praha)
Anna Hyndráková (Praha)
Marta Jodasová (Praha)
Felix Kolmer (Praha)
Jaroslav Kraus (Praha)

Dagmar Lieblová (Praha)
Anna Lorencová (Praha)
Lísa Míková (Praha)
Antonie Militká (Brno)
Milena Procházková (Praha)
Michal Stránský (Praha)
Věra Šlesingerová (Praha)
Michaela Vidláková (Praha)
Pavel Werner (Praha)

Předsednictvo zvolilo jednomyslně Dagmar Lieblovou předsedkyní, Jaroslava Krause, Annu Hyndrákovou a Pavla Wernera místopředsedy.

Za předsedy jednotlivých komisí byli zvoleni:

Výchovně - vzdělávací komise
Sociálně - zdravotní komise
Redakční rada
Kulturní komise
Hospodář TI
Tajemnice TI

Michaela Vidláková
Věra Baumová
Michal Stránský
Eva Herrmannová
Pavel Werner
Milena Procházková

Předsedkyní revizní komise byla zvolena Ivana Kovanicová.

mnohého rodinného rozpočtu určitě zasažne. Tím více si vážíme obětavosti učitelů a rodičů, že byli ochotni tuto částku věnovat právě na cestu do Terezína.

Zaslali jsme jim alespoň děkovný dopis, jehož znění zde uveřejňujeme, a jako výraz uznání jsme jim věnovali několik knížek s příslibem, že pokud se přihlásí

příště, budeme hledět, aby zejména jejich škole se finančního příspěvku dostalo. Více už jsme tentokrát udělat nemohli, ale na tomto případě chceme alespoň ukázat, jak důležitá je naše podpora těchto vzdělávacích zájezdů.

Michaela Vidláková

TEREZÍNSKÁ INICIATIVA - MEZINÁRODNÍ TEREZÍNSKÉ SDRUŽENÍ
TEREZÍN INITIATIVE - INTERNATIONAL TEREZÍN ASSOCIATION
THERESIENSTÄDTER INITIATIVE - INTERNATIONALE THERESIENSTADT-VEREINIGUNG

110 00 Praha 1, Maiselova 18 ♦ Tel/fax (+420)222310681 ♦
E-mail: terezinskainiciativa@cmail.cz ♦ www.terezinstudies.cz

Pan Číhal
ZŠ
Nádražní ul. 1217/117
702 00 Ostrava

Praha, 14. 12. 2004

Vážený pane učitelu, vážení rodiče, milí žáci,

Dostali jsme zprávu, že Vaše škola uspořádala zájezd do Památníku Terezín i přesto, že Vám na tento zájezd nemohl být poskytnut příspěvek ze strany Terezínské iniciativy, která se snaží, pokud to jen lze, tyto zájezdy finančně podporovat.

Dovolte pár slov na vysvětlení: Terezínská iniciativa je dobrovolné sdružení bývalých židovských vězňů Terezína a dalších koncentračních táborů a ghetta a jejich rodin. Prakticky jediným jejím finančním zdrojem jsou příspěvky a dary jejích členů, dnes tedy z největší části důchodců. Přesto vynakládáme ročně nemalé částky na to, abychom školám umožnili zúčastnit se vzdělávacího programu v Památníku Terezín. Jsme přesvědčeni, že osobní poznání kruté minulosti zanechá v žácích hlubší zážitek - a to nejenom v racionální rovině - a že tedy snad přispěje i k zamyšlení nad nutností vzájemné tolerance a úcty k lidem bez ohledu na národnost, rasu nebo náboženství.

Bohužel naše vlastní finanční zdroje jsou v současné době značně omezené a u organizací poskytujících granty jsme nezískali buď vůbec žádnou podporu (na př. Ministerstvo školství) nebo jen minimální. Proto jsme byli nuceni počet námi podporovaných zájezdů limitovat, a tak se bohužel na Vaši školu letos již nedostalo.

Věřte, že o to více si Vaši školy vážíme, když přesto zájezd uskutečnila z vlastních zdrojů. Jsme si vědomi, že představoval značnou finanční zátěž pro učitele i rodiny účastníků, velice si ceníme této Vaší obětavosti, a chtěli bychom Vám za ni upřímně poděkovat. Doufáme však, že informace, zážitky a pocity, které si žáci z návštěvy Terezína odnesli, za to stojí a poskytnou jim trochu nový pohled na život.

Ještě jednou upřímný dík.

**Za předsednictvo Terezínské iniciativy
RNDr. Michaela Vidláková**

HOLOCAUST OČIMA SOCIOLOGA

V roce 1989 napsal známý sociolog Zygmunt Bauman knihu „Modernita a holocaust“, kterou vydalo česky Sociologické nakladatelství v Praze v roce 2003. Je to jedna z řady publikací o postmoderní době a globalizaci, kterou emeritní profesor univerzity v Leedsu a honoris causa v oboru sociologie na UK, napsal. Text je trochu náročnější, ale užitečný pro ty, kteří se fenoménem holocaustu zabývají hlouběji, na širší bázi, a zejména pro ty naše členy, kteří chodí diskutovat na různá fóra, do škol a mezi studenty nebo se věnují publicistice.

Sociolog zde zkoumá vazbu mezi moderní civilizací a genocidou, morálkou a modernitou v civilizované společnosti, snaží se vyvodit obecná ponaučení z minulosti pro přítomnost i budoucnost. Zabývá se otázkami jako jsou: mravní odpovědnost a psychologie vykonavatelů genocidy, technické a byrokratické mechanismy při uskutečňování holocaustu, stávající apatie jak většiny obětí, tak i řadových spoluobčanů. Hodně pozornosti věnuje praktickým krokům rasové politiky, přijatým v souladu s vědeckým bádáním a eugenikou, jejíž součástí byla nejenom eliminace Židů, ale také dalších „méněcenných“ ras a národů, lidí nemocných a různě handicapovaných. Říká se tomu „kategoriální vraždění“, kdy oběti jsou zbaveny života jen proto, že byly zařazeny do určité kategorie, které bylo třeba se zbavit jen proto, že nezapadala do vize budoucí „čisté“ a dokonalé společnosti aniž by se nějak provinila. Reflexe příčin kategoriálního vraždění proniká do problémů lidského soužití, práva silnějšího vyvíjet násilí proti slabšímu, ceny za přežití, mravní devastace i možnost opakování nové podobné katastrofy v naší postmoderní globální éře. Překážku k realizaci takového masového vraždění vidí autor ve schopnosti empatie, odporu k násilí, pocitu odpovědnosti místo morální netečnosti svědků a také v humanizaci vědy, která se často stává se svým odosobněním bezděčně ochotným podílníkem a realizátorem některých pochybných cílů ideologicky pokřivené společnosti.

Bauman míní, že provedení takového zločinu jako byl holocaust v civilizované Evropě bylo důsledkem přísné centralizovaného byrokratického dohledu, technologické vyspělosti, dělby práce, vyloučení emocí a mravního vztahu mezi lidmi, cíleného ničení elit a samozřejmě války.

A jak se dívá sociolog ze svého hlediska na dnešní poměry a možnost návratu minulých hrůz?

Citát: „Většina postmoderních konzumně orientovaných a na trh soustředěných společností má ekonomickou převahu, která jim prozatím zajišťuje nadměrně velký podíl na světových zdrojích, ale to nemusí trvat navždy. Lze předpokládat, že v určité budoucnosti mohou docela dobře nastat situace, jež budou vyžadovat, aby se stát ujal přímého řízení společnosti a pak se může rasistická perspektiva zase hodit. Kontrola minulosti však umožňuje kontrolu budoucnosti. Ti, kdo mají pod kontrolou přítomnost, nesmějí dovolit manipulaci s minulostí tak, aby se budoucnost stala pro lidstvo nepohostinnou a neobyvatelnou.“

Ale zároveň je autorovým krédem přesvědčení, že „zlo není všemocné. Lze mu vzdorovat. Člověk k němu může být tlačen, nikoli donucen. Vyhybání se morální odpovědnosti není ničím nevyhnutelným a osudovým.“

A to je snad i naším mottem a důležitým poučením, které přinesl prožitek holocaustu. A také tato kniha.

Eva Štichová

PUTOVNÍ VÝSTAVA

Vedem, tajný časopis chlapců v terezínském ghettu

Dne 16. 10. 2004 byla v Muzeu J. A. Komenského v Naardenu (Nizozemsko) slavnostně otevřena výstava nazvaná *Vedem, tajný časopis chlapců v terezínském ghettu*. Výstavu pořádalo České centrum v Haagu ve spolupráci s Památkem Terezín a Muzeem J. A. Komenského.

Jde o putovní výstavu Památníku Terezín, na jejímž vzniku se kromě bývalého příspěvatele do časopisu pana Kurta Jiřího Kotouče, paní PhDr. Marie Rút Křížkové a pracovníků Památníku podílela také sestra Petra Ginze, paní Chava Pressburger. Pro výstavu připravila 9 koláží, které uvádějí jednotlivé tematické bloky.

Časopis *Vedem* má přes 800 stránek a jeho autory byli 14 až 16 letí chlapci z domova L 417, v čele s redaktorem Petrem Ginzem. Poprvé vyšel časopis v prosinci 1942. Vycházel vždy v pátek, v jediném vydání, které se večer předčítalo. Přinášel fejetony, referáty a zprávy z každodenního života v terezínském ghettu, básně a úvahy. Naposledy vyšel 30. 6. 1944 a brzy poté byli chlapci transportováni na východ, kde většina z nich našla smrt.

České centrum v Haagu připravilo k výstavě také doprovodný program. Na vernisáži pronesl úvodní slovo pan D. Mulder, ředitel Památníku Westerbork (sběrný tábor v Nizozemsku) a promluvila zde i pamětnice z tohoto tábora paní H. S. Dormits. Ve večerních hodinách se v provedení Bennewitzova kvarteta

a klarinetistky H. - I. Dijkstry konal koncert z děl terezínských skladatelů V. Ullmanna, P. Haase a G. Kleina. Během výstavy se také uskutečnilo setkání s pamětníkem terezínského ghetta dr. Jiřím Diamantem. Tato diskuse byla spojena s promítáním filmu Vojtěcha Jasného „Terezín očima těch, kdo přežili“. Podle slov paní Dáši van der Horst, ředitelky Českého centra v Haagu, měla výstava pozitivní ohlas nejen u místního obyvatelstva, ale též v celoholandském kontextu a zhlédlo ji na 600 návštěvníků.

Výstava *Vedem*, připomínající život terezínských dětí, byla v Naardenu přístupná do 12. 1. 2004. V lednu byla zapůjčena Českému centru v Bruselu, kde ji bylo možno zhlédnout od 7. 2. do 2. 3. 2005. Od první instalace v Terezíně (květen 2004), putuje výstava po státech západní Evropy a vzdává hold nejmladším obětem terezínského ghetta.

Iva Gaudesová, Památník Terezín

ZAJÍMAVÉ CÉDÉČKO KARLA ŠVENKA

V Terezíně komponovalo daleko více autorů, než Viktor Ullmann, Hans Krása, Pavel Haas či Gideon Klein, kteří jsou dnes již světově známí hlavně pod pojmem „terezínští skladatelé“. Bylo zde ještě mnoho dalších umělců, kteří se v tomto prostředí věnovali komponování a i jejich hudební tvoření bylo pro život v tomto přelidněném vězeňském prostředí potřebné a přínosné. Takovou osobností byl také Karel Švenk (nar. 1917, zahynul 1. 10. 1944 v Osvětimi), který v Terezíně psal hlavně písňe pro satirická pásma a revue a byl snad také autorem populární „terezínské hymny“.

Velkou zásluhu na nalezení a znovuoživení Švenkových poztrácených skladeb pochodu má zejména izraelský hudební vědec a producent Kobi Luria, jemuž se před několika lety podařilo rekonstruovat Švenkův terezínský kabaret, jenž se pak pod názvem *Ať žije život* v režii Olgy Struskové hrál i u nás.

V produkci Kobi Lurii a Beit Terezín vyšlo nyní také *cédéčko* se 16 Švenkovými písňemi, baladami, songy i pochody (včetně tzv. terezínské hymny) v podání bývalých terezínských vězňů, mezi nimiž nacházíme např. Gretu Klingsbergovou (Aninku z většiny terezínských představení Brundibára), Evu Erbenovou, Manku Alterovou, Šmuela Blocha ad. Záznam je to vskutku zajímavý, neboť obsahuje zatím největší počet Švenkových písní v autentické interpretaci bývalých terezínských vězňů, jak jsme je znali a jak jsme si je zpívali...

Eva Herrmannová

Poznejte spisovatelku HELENU EPSTEINOVOU

Narodila se 7. listopadu 1947 v Praze židovským rodičům Kurtu a Františce Epsteinovým, kteří měli podobný osud jako velká část našich čtenářů. Česky vyšly zatím dvě její knihy: *Děti Holocaustu* (1994) a *Nalezená minulost* (2000).

* * *

Náš časopis Tereziánská iniciativa je určen bývalým tereziánským vězňům, k nimž patřili i tvoji rodiče. Přiblíž nám je trochu.

Můj táta Kurt Epstein se narodil v roce 1904 v Roudnici nad Labem, kde jeho rodina žila od 16. století, a dědeček Maximilian byl v Roudnici předsedou židovské obce. Se svým bratrem Gustavem tam v roce 1902 postavili dům, který je tam dodnes. Je to růžový dům v Husově ulici a stojí na pozemku, kde můj pradědeček Jakub Epstein postavil první židovský dům mimo židovskou lokalitu.

Maminka se narodila v roce 1920 v Praze v úplně jiné rodině. Její otec ing. Emil Rabinek pocházel z Vídně, její matka Josefa, roz. Saxlová z Kolína, kde Saxlovi žili rovněž už od 16. století. Babička Josefa v osmi letech osiřela a žila v opatrovnictví zbožné tety Rózy. Avšak na přelomu století zahájila velkolepou kariéru ve světě módy, jezdila do Berlína i Paříže a nakonec si vybudovala známý salón Weigert na rohu Spálené a Národní třídy. Moje máma šla v babiččiny stopách. V salónu Weigert se vyučila, stala se z ní výborná švadlena s velikou fantazií a realizaci dámské módy prožívala jako umění. Když se po válce vrátila, vybudovala si vlastní salon.

Oba tvoji rodiče žili v Čechách a prošli celým tím válečným martýriem. Co tom víš?

Oba byli v Terezíně, v Osvětimi i v dalších táborech. Otec přijel do Terezína transportem AK, ale nebylo to jeho první setkání s tímto městem. Odsloužil si tam vojenskou prezenční službu a myslím, že i při mobilizaci v roce 1938 rukoval do Terezína. Na vojně se stal proviantním důstojníkem a stejnou práci pak vykonával v Terezíně jako vězeň. Po určité době ho toto povolání chránilo před transporty - i jeho rodiče. Ti pak byli v květnu 1944 deportováni do Osvětimi, kde zahynuli. Táta je následoval v říjnu 1944, ale už se s nimi nesešel. Po krátkém pobytu v Osvětimi se dostal do tábora Friedland (někdejší Mieroszów), kde našel dva výborné kamarády. Jedním z nich byl Karel Ančerl. V lednu 1944 je osvobodili Rusové a táta se pak oklikou přes Polsko a Slovensko vrátil do Prahy.

Máma přišla do Terezína v září 1942 se svými rodiči, ti však byli hned příští den deportováni někam na východ, snad do Rigy. V Terezíně byla se svým prvním manželem Pepíkem Solarem, původně Schönem (byl příbuzný Vavy Schönové). Na jaře 1944 byl uvězněn v Malé pevnosti. Válku nepřežil. Máma zůstala ještě krátce v Terezíně a šila. V květnu 1944 byla deportována do Auschwitzu a v rodinném táboře se setkala se svou sestřenicí a kamarádkou Kitty. V červenci byly zařazeny do transportu do Hamburku, kde těžce pracovaly. Na jaře 1945 byly evakuovány do Bergen Belsenu. Tam dostala máma tyfus a byla v nemocnici v Celle. Když se uzdravila, pracovaly s Kitty jako tlumočnice. Do Prahy se vrátily až v zimě 1945. Nespěchaly, protože věděly, že tam nikoho nemají. Máma i táta byli jediní ze svých rodin, kdo se vrátili.

Maminka se s tatínkem znala?

Setkali se na plovárně na Barrandově, když bylo mámě 13 a tátovi 29 let. Miloval tehdy nějakou ženu a na žádné jiné holky nekoukal. Byl puritán. Když jsem se někdy v Americe nebo v Anglii setkala se starými dámami, které ho znaly, vždycky říkaly, že tatínek byl za první velký fešák, za druhé puritán a za třetí, že se v Terezíně choval, jako by byl v Praze, že byl aristokrat. Máma byla úplně jiná. Ženy, které s ní byly v koncentráku říkají, že byla silná jako voják, typ lídra, osobnost. Jedna žena mi vyprávěla, že byla s mámou v táboře, bylo to v únoru, byla zima a sníh a některé dívky začaly plakat. Máma dala jedné dívce facku a řekla - teď nemůžeš plakat, musíš zpívat. A celá skupina děvčat začala česky zpívat. Můj táta byl aristokratický pán, máma byla spíš taková

uličnice. Byla šikovná a táta byl nešikovný, ale strašně spolehlivý. Byli úplně odlišní.

Oba rodiče se vrátili z koncentráků, jak se sešli?

V létě 1946 se setkali na ulici a táta hned řekl - přijď plavat na Barrandov. A máma tam skutečně šla a od příštího dne spolu žili. V prosinci 1946 se vzali, v listopadu 1947 jsem se narodila a v červenci 1948 jsme emigrovali. Úplně legálně, protože tátova teta se provdala za Waltra Petschka z rodiny finančníka Petschka. Ti emigrovali v roce 1938 a najali si k tomu celý vlak. Do vlaku pozvali i Epsteinovi, kteří už měli i vízum. Jenže táta měl dva bratry a jeden z nich byl trochu retardovaný a vízum nedostal. Moje babička Helena nechtěla odjet bez Bruna a pozvání do vlaku odmítla. A táta se hned po návratu přihlásil na americkém vyslanectví.

Co rodiče dělali, když se po válce vrátili?

Maminka si hned vybudovala salon. A táta prodával, reprezentoval nějakou společnost, která vyráběla želatinu. Ovšem táta byl především sportovec, byl dokonce členem Československého olympijského výboru.

Tatínek plaval i po válce?

Plaval a hrál vodní polo. Ale nebyl v Makabi, byl vždycky v Českém plaveckém klubu. Byl myslím dost známý. Když se táta vrátil, tak ho jeho přítel s celým týmem slavnostně přivítali. Jeho plavecký okruh ho uvítal a přijal, plavali spolu 25 let.

Rodiče odjeli hned po osmačtyřicátém roce, po „únoru“, nikdy nepodlehli komunistické iluzi o lepším světě?

Ne, ale odjet chtěl hlavně táta, máma tu chtěla zůstat, protože měla tříměsíční miminko. Bydleli jsme na Václaváku ▶

v paláci Koruna a máma tam měla salon. Když nastal puč a na Václaváku byla demonstrace, stáli u okna a táta prohlásil - jsou to nacisti jen v jiné barvě uniformy. Já jedu pryč, třeba v plavkách. Šel na americkou ambasádu, kde dostal vízum a za pět měsíců jsme jeli.

Táta měl v Americe příbuzné, ale začátky asi nebyly lehké.

Příbuzné měl, Petschkové nebyli chudí, ale měli takovou filosofii, že nepůjčují příbuzným. Dali nám nějaké peníze na první měsíc, abychom měli z čeho žít, a pak už nic. Byli jsme hrozně chudí a táta deset let nemohl najít stálé zaměstnání.

Neměl pro Ameriku žádnou správnou profesi?

Právě. Byl plavec a v Americe nikdo nevěděl, co je vodní pólo. Bylo mu 44 a nemohl se domluvit. Za to máma našla práci hned. V New Yorku už byla česká emigrace z roku 1938 a byl tam i doktor Steinbach, mamčin pražský gynekolog. Všichni věděli, že přijeli - táta byl slavný, máma nebyla slavná, ale měla reputaci výborné švadleny. Máminou první americkou klientkou byla Jarmila Novotná, kterou jí poslal Steinbach. A protože zpívala v Metropolitní opěře, měla máma hned další klientelu. Ne velkou...

... ale noblesní.

Právě, podobnou klientelu jako tady. Maminka hned začala pracovat, ale měla hrozně těžký život. Celý den pracovala a ještě musela vařit, uklízet atd. Ale měla pomoc - a to bylo moc krásné - Ivana a Milenu Herbenovi, ti emigrovali krátce po nás. Milena byla moje chůva. Proto mluvím česky.

Žili jste v New Yorku?

Ano, na Manhattanu a Herbenovi žili pět nebo šest bloků od nás. To byli moji prarodiče, můj dědeček a babička. Milenu jsem milovala. Máma doma šila a já byla s Milenou. Měli jsme velice malý byt, myslím, že dva pokoje. Jeden pokoj byla dílna a druhý pokoj, kde jsme spali, byl ve dne salon. Prvních deset let bylo velmi těžkých, myslím z finančního hlediska. Neměli jsme peníze a táta neměl práci. Ale podobně žila v New Yorku i ostatní poválečná emigrace - maďarská, německá, rakouská, polská. Máma říkala, že její česká společnost v New Yorku byla zajímavější než tady; byli to většinou intelektuálové, židé i nežidé, hodně hudebníků, lékařů, právníků atd.

Tatínek pak přece jen něco našel?

Po deseti letech se stal střihačem v továrně na oděvy. V americkém oděvním průmyslu působilo hodně židů. Komické bylo, že tátův otec byl majitelem továrny a jeho syn se stal továrním dělníkem.

Jaká byla společnost tvých rodičů?

Řekla bych středoevropská. Nejbližší přátelé byli Herbenovi a lidé kolem Svobodné Evropy. Ale i hodně emigrantů z Vídně a z celé Evropy, židé i nežidé, například i Němci, kteří po pětačtyřicátém museli z Československa odejít. Bydleli jsme v západní části Manhattanu, kde žili asimilovaní evropští židé. I máminy klientky patřily do naší společnosti. Málo jsme se znali s polskými židy, ti tvoří v Americe úplně uzavřenou společnost. Rodiče měli v rámci české emigrace bohatý kulturní a společenský život. Jejich dosavadní pražský život v New Yorku vlastně kontinuálně pokračoval.

Hrálo ve vaší rodině nějakou roli náboženství?

Táta měl tradiční, ale ne ortodoxní výchovu. Chodil na náboženství, učil se hebrejsky a na bar micva jej připravoval rabín Feder, který tehdy působil v Roudnici. Jeho otec byl předsedou židovské obce a dirigoval synagogální sbor, kde byli muži i ženy, byla to reformovaná synagoga. Máma nechodila na náboženství a tvrdila, že je ateistka.

Cítili tvoji rodiče, už vzhledem k svému osudu, své židovství? Teď nemám na mysli přímo náboženství.

Určitě ano. Máma před válkou nevěděla o židovství vůbec nic, ale v Terezíně se hodně naučila, chodila na přednášky. A rozhodla se, že její děti musí vědět, co je židovství. Každý podzim nás posílala do nedělní židovské školy. Jenže problém byl v tom, že táta byl sportovec. Dopadlo to tak, že když v neděli přišlo, tak jsme jeli do školy, a když svítilo slunce, jeli jsme plavat nebo bruslit. Mám dva bratry, Tomík o tom nechtěl nic vědět, neměl ani bar micva, je úplně asimilovaný. Druhý bratr je něco mezi a já jsem se vždycky zajímala o bibli, o hebrejštinu, ale i o češtinu, o židovství a vůbec o Evropu.

Taky jsi o tom hodně psala, v Čechách vyšly tvé knihy „Děti holocaustu“ a „Nalezená minulost“. Jak se to stalo? Mluvili rodiče o svých válečných zážitcích, jak jsi se k tomu tématu dostala?

První věc bylo mamčin číslo na ruce. Bylo dost malé, ale protože máma byla vždycky ohromně elegantní, pokaždé jsem si ho všimla, byla jsem na to úplně

fixovaná. Táta číslo neměl, asi proto, že byl v Osvětimi jen krátkou dobu. Moje máma byla na americké poměry velmi zvláštní. Nikdy nelhala, nikdy nic neskrývala, nic nepředstírala, nehrála divadlo. Byla přímá, možná až drsná, nikdy nic nezměkčovala. A nejen o minulosti. Ostatní matky nemluvily s dětmi o sexu, a když moje přítelkyně chtěly něco vědět o manželství, o sexuálních vztazích nebo o antikoncepci, tak šly za mou mámou. I jako švadlena byla něco jako psychiatr, každý se jí svěřoval a ona všechno věděla. A vždycky o všem otevřeně mluvila. Tak první věc bylo to číslo. Druhá věc byla, že jsem neměla babičku a dědečka. Když jsem se dověděla, že každé dítě má babičku, zeptala jsem se Mileny, jestli může být mou babičkou a ona řekla, že ano.

Ty sis vlastně adoptovala babičku.

Ano, hrozně mě mrzelo, že nemám babičku, i když jsem věděla, že je to spojené s válkou. Když jsem se mámy zeptala, proč nemám babičku, tak řekla - zabili ji. Kdo? Němci. Proč? Protože! Máma byla vždycky takhle přímočará. A třetí věc byla, že moji rodiče se chovali jinak než ostatní. Měli vlastnosti, které jiní rodiče neměli. A já dodneška nevím, co byla jejich skutečná povaha a co způsobila válka. Táta často vybuchnul, žil podle své představy a dělal jen, co sám chtěl. Nesnášel, aby mu někdo říkal, co má dělat, a nesnášel uniformy - ať to byl policajt, číšník nebo člověk u benzínové pumpy. Byl netrpělivý, když jsme šli do restaurace a číšník nepřišel do dvou minut, táta vybuchnul a šli jsme pryč. Máma mi řekla, že se tak chová, protože byl v lágru. Máma nebyla výbušná, máma byla melancholická a já zase nevím, zda to měla v povaze, nebo to souvisí s tím číslem.

Vrátím se ještě k tobě. Čemu ses věnovala, co jsi studovala?

Studovala jsem hudbu, ale už jsem byla pod vlivem Jamese Baldwina a dalších spisovatelů, kteří psali o současnosti. Myslím, že **Nalezenou minulost** jsem psala i proto, že moji rodiče byli tak ambivalentní v tom židovství, že jsem chodila i nechodila do židovské školy a že jsem se potřebovala něco o nich dozvědět. Po izraelské šestidenní válce jsem se rozhodla, že odjedu do Izraele, a studovala jsem tři roky na univerzitě v Jeruzalémě.

Pokračovala jsi ve studiu hudby?

Ano, mám diplom z Jeruzalémské univerzity. Naučila jsem se hebrejsky i „židovství“. A protože tam byli studenti z celého světa poznala jsem i „děti holocaustu“. Když jsem se vrátila do Ameriky, vystudovala jsem žurnalistickou ►

školu a začala pracovat jako žurnalistka. To bylo v roce sedmdesát a já už jsem věděla, že o těchto věcech budu psát. Ale můj první článek vyšel v Jeruzalémě. V roce 1968 jsem byla v Praze a bydlela u otcových přátel. V první den okupace mi řekli, že musím zůstat v bytě, protože je nebezpečné jít ven. Měli tam psací stroj a já jsem napsala své zážitky z prvního okupačního dne. O tom, co jsem slyšela zvenku, o čem mluvil rozhlas, jaké to je prožívat invazi. Poslala jsem článek do Jerusalem Post a oni ho otiskli. V Americe jsem pracovala na volné noze. Psala jsem spíš hlubší studie. Rodiče mi nemohli dávat peníze a potřebovala jsem nějakou trvalou práci. Když mi bylo 25 začala jsem učit žurnalistiku. Měla jsem štěstí, že to bylo právě v době, kdy byl feminismus na vzestupu a podniky chtěly zaměstnávat ženy. Byla jsem první žena, která učila žurnalistiku na New York University. Učila jsem tam dvanáct let. Když jsem se provdala, přestěhovala jsem se do Bostonu a neustála jsem litala mezi Bostonem a New Yorkem. Bylo to strašně namáhavé, onemocněla jsem a musela rezignovat. Bylo velice těžké vzdát se toho. Ale manžel vydělával dost, abych mohla psát a nedělat si starosti o peníze. Vydala jsem pět knih, ale to by mě neuživilo.

Jaké knihy to byly?

První byla **Děti holocaustu**. Pak jsem vydala knihu o hudebnících. Jsou to studie o Leonardu Bernsteinovi, Vladimíru Horowitzovi, o Yo-Yo Movi, Jamesi Golowayovi a o divadelním řediteli Joe Pappovi, který v šedesátých letech uváděl Havlovy hry. Další kniha byla o ženě, Afričance, která řídí divadlo v Massachusetts. Pak jsem napsala knihu **Nalezená minulost**. V těhotenství jsem nemohla psát a přeložila jsem do angličtiny knihu Hedy Kovalyové **Na vlastní kůži**. Ted' píšu knihu, která se jmenuje **První láska**, je o mně a o mé první lásce. Byl to hudebník, syn americké komunistky.

Zdá se, že už jsi na dráze a budeš stále psát.

Ano, píšu každý den ráno a nemusím si dělat starosti, jestli vydělávám nebo ne, mohu si vybrat a psát, o čem chci.

To všechno ti umožňuje tvůj manžel - řekni o něm něco.

Mám krásného muže. Vdala jsem se velice pozdě, bylo mi 36 let. Když jsem napsala **Děti holocaustu**, často mě zvali na různé besedy. Jednou jsem měla přednášku ve Švýcarsku a on tam byl jako posluchač. Jmenuje se Patrick Mehr. Jeho rodiče pocházeli z Bukurešti, ale on se narodil v Paříži. Když jsem ho poznala, pracoval pro americkou firmu, mluvil dobře anglicky a bylo pro něj snadné přestěhovat se do Ameriky, kde měl lásku i práci.

Velice ti děkuji za rozhovor.

S Helenou Epsteinovou hovořila

Anna Lorencová

VZPOMÍNKY POMÁHAJÍ BÝT LEPŠÍMI

Calderara di Reno je název malého městečka, ležícího blízko Boloně, kde se v letošním roce již počtvrté odehrávalo vzpomínkové setkání u příležitosti výročí holocaustu.

Hlavní iniciátorkou těchto dní (27. - 28. 1.) byla paní Piera Codazzi, profesorka italských dějin na zdejší škole.

V průběhu její dlouholeté výuky považovala za nejdůležitější výchovu mladých lidí k pochopení minulosti a vzájemnému dorozumění.

Paní Piera Codazzi dokázala s dalšími dobrovolnými spolupracovnicemi ze školy v Calderara di Reno zapojit do této nemalé akce i celou radnici městečka v čele s jeho starostou. Bez finanční účasti radnice by se akce nemohla vůbec realizovat.

Letošní dny holocaustu byly především věnovány hrůzným událostem v koncentračním táboře Neuengamme (blízko Hamburku), které se odehrály na konci druhé světové války.

Nacističtí vězňáci zde prováděli lékařské pokusy na dvaceti dětech z různých koutů obsazené Evropy. Stopy po pokusech poté zahladili oběšením obětí. Teprve po mnoha letech byla tato neuvěřitelná událost odhalena a zdokumentována. Dochovaly se i fotografie dětských obětí.

Paní profesorka Piera Codazzi sepsala, inscenovala a zrežirovala příběh dětí z Neuengamme a tak vzniklo divadelní představení o 3 dějstvích. V místním divadle v Calderara di Reno se v naplněném sále s 300 místy rozvíjelo neuvěřitelné drama s bezprostředními hereckými výkony školních dětí z městečka.

Divadelní představení se opakovalo třikrát. Pro nejmenší školní děti, pro mládež a dokonce pro rodiče. Pokaždé ho doplnila diskuse s pozvanými hosty z Památníku Neuengamme, terezínskými účastníky holocaustu a spolupřevodcem italského spisovatele Primo Leviho.

Piera Codazzi vložila do hry z Neuengamme i zmínku o terezínských dětech, které kreslily a psaly básně. Zнала knihu „Motýli tady nežijí“, jejíž verše často používala při výuce o holocaustu. Poté, co si ověřila, že jedna z autorek žije, pozvala mě i mého manžela (také prošel jako dítě Terezínem), abychom svými autentickými výpověďmi potvrdili její záměr - výchovu k toleranci.

Kromě divadelního představení uspořádala Piera Codazzi výstavu o dětech z Neuengamme s bohatým dokumentačním materiálem včetně informace o Památníku v Neuengamme a připomenutí této historie pojmenováním ulic po umučených dětech.

V rámci dnů holocaustu byl také uveden velice zdařilý čtrnáctiminutový dokument s výpověďmi paní Elisy Springer, vězněné v Osvětimi, která loni zemřela.

Jedna z hlavních vět provázějící dny holocaustu v Calderara di Reno byla: *Tyto vzpomínky nám pomáhají, abychom byli lepšími.*

Co dodat? Paní Pieru Codazzi jsme pozvali na návštěvu Prahy a Terezína, s nadějí, že bude patřičně uvítána při prohlídce terezínského ghetta a pražských židovských památek. Doufám, že její výjimečná snaha najde odezvu v další vzájemné spolupráci.

Alena Munková

Maria Abram, 5,
from Radom

Lecha Brekman, 12,
from Poland

Sarcin Goldberger, 11,
from Poland

Erika Herzberg, 7,
from Zdanovka-Wola

Alexander Hermann, 8,
from Eintrona

Edward Hermann, 12,
from Eintrona

Marek Janas, 8,
from Radom

W. Junglieb, 12,
from Yugoslavia

Leo Klygerman, 8,
from Poland

Georges Andre Kohn, 12,
from Paris

Elzbieta Hebler, 11,
from Poland

Jacqueline Margentier, 12,
from Paris

Edward Reichenbaum, 11,
from Katowice

Sergio de Simon, 7,
from Naples

Marek Steinbaum, 10,
from Poland

H. Wessermann, 5,
from Poland

Eleonora Witwicko, 5,
from Radom

Ramon Witwicki, 7,
from Radom

Roman Zeller, 12,
from Poland

Rachla Zyberberg, 9,
from Zurichhof

O ABSURDITĚ

Jako průvodce jezdím do Terezína a Osvětimi. Doprovázím většinou americké židy, ale nejen je. Za svých tří pobytů v USA jsem se přesvědčil - alespoň se domnívám - že se život mnoha Američanů skládá z vžitých a obecně uznávaných a nepřetržitě používaných klišé. Patří k nim, žel, i zápisy v návštěvních knihách v terezínském muzeu: „Holocaust nesmí být nikdy zapomenut!“

Obávám se, že se opakuji a že jsem to už kdysi napsal. Byl bych totiž spokojen, kdyby nebyl holocaust zapomenut předčasně, příliš brzy. „Nikdy“ mi připadá být příliš zbožným přáním. Možná, že by bylo skvělé, kdyby byl alespoň chápán a pochopen těmi, kteří o něm jenom četli nebo zhlédli filmy či televizní pořady.

Mé zkušenosti a zejména čerstvá absurdní otázka (12. 8. 2004), která mě vlastně motivovala k napsání tohoto článku, mi v tomto smyslu přílišnou naději nedávají.

Byl jsem v Terezíně se dvěma americkými židovskými dvojicemi, vzdělanými a inteligentními lidmi. Přesto mi jeden z mužů položil tuto otázku:

„Proč jste dovolili, aby vás v lágrech tak ponižovali a týrali? Proč jste se na esesáky nevrhli?“

„Byli jsme bezbranní, polomrtví otrockou dřinou a hladem. Byli by nás v lepším případě okamžitě postříleli, v horším umučili.“

„Ale bylo vás přece o tolik víc, aspoň někteří by to přežili.“

Nebývám, žel, dostatečně pohotový a podobné naivní (naivní je v tomto případě eufemismus) otázky mě natolik zaskočí, že se nezmohu na okamžitou, stejně naivní odpověď. Lépe řečeno stejně naivní otázku. Nesmyslné otázky mě napadají obvykle až poté, co příslušnou absurditu „strávím“. Je sice nepatřičné odpovídat na otázku otázkou, ale v případech, jako je tento a některé další, je namísto oplatit nesmysl nesmyslem.

Tedy teprve dodatečně jsem přišel na adekvátní odpověď - otázku:

„Proč nepříměli američtí židé svou vládu, aby vystavila vstupní víza přinejmenším pro půl milionu evropských židů? Rozhodně by nebyli v nebezpečí zastřelení či umučení jako židovští vězni v koncentracích.“

Mnozí navštěvují bývalé terezínské ghetto s nereálnými představami a neskrývají své hluboké zklamání nad jejich neuskutečněním. *Chtějí se podívat do jednotlivých kasáren a domů a spatřit tam trojpodlažní postele - a zůstaneme u absurdity - s ubohým majetkem tehdejších vězňů, nejlépe i s těmi vězni.*

Dávají nepokrytě najevo i své rozhořčení nad tím, že se civilisté, vyhnání ze svých

domovů a bytů esesáky v polovině roku 1942, nastěhovali po válce nazpět - do vlastních domů a bytů. Uklidní je pouze ujištění, že v Terezíně nežijí žádní židé.

Kdysi se mě v Malé pevnosti zeptal americký židovský pár z Texasu (asi kolem čtyřicítky), zda si děti esesáckých dozorců v Malé pevnosti hrály s židovskými dětmi v ghettu. Ostatní turisté odpověděli za mne a jejich právem rozhořčené reakce by si ona dvojice stěžela „dala za rámeček“. Ukázalo se, že tazatelé o holocaustu nic nečetli, ani neviděli film či televizní pořad. Těžko uvěřitelné, leč zřejmě pravdivé.

Mladý Američan si ode mne vyslechl, že někteří vězni občas z Terezína na 2-3 dny uprchli s pomocí českých četníků a vrátili se stejnou cestou zpět, protože nenašli nikde azyl. A také, že byl v Terezíně hlad. Zřejmě čtenář dobrodružných knih a divák televizních fantazií si to spojil a napadla ho tato „geniální“ myšlenka:

„Tak to jste měli utéct a pochytat na louce divoké králíky a pomnět se.“

Snažil jsem se mu vysvětlit, že to nešlo a proč to nešlo, ale on trval na svém:

„Já bych to určitě udělal!“

V Osvětimi se kdysi zeptal mladý Američan mého známého, švýcarského novináře, žijícího v Praze:

„Co dělali vaši advokáti? Proč neprotestovali?“

Jak je známo, v USA lze cokoli zažalovat a o cokoli se soudit. A také že se soudí.

„Byl v Terezíně supermarket?“ zeptal se mě naprosto vážně americký turista.

Zražen nehorázností otázky a z nedostatku pohotovosti jsem pouze odpověděl, že ne. Teprve později jsem přišel na adekvátní odpověď, hodnou svým charakterem uvedené otázky.

Jestliže bych ještě někdy dostal tuto hlubokomyslnou otázku, mám připravenou tuto odpověď:

„Samozřejmě, že byl, jako ve všech ghettech v období holocaustu. Žel pouze supermarket, nikoli hypermarket. Ale občas, našťastí jen občas, nebyl sortiment francouzských sýrů a vín dostatečně pestrý a široký, a byly dokonce i dny, kdy na trhu chyběly ústřice, langusty a kaviár.“

Pochybuji ovšem, že by tazatel pochopil sarkasmus odpovědi.

Ale nejen Američané kladou občas podobné otázky (co do jejich charakteru). Německý turista ode mne žádal potvrzení svého přesvědčení, že na Starém židovském hřbitově je Golemův hrob.

Naivní („naivní“ opět jako jemné naznačení charakteru otázky) reakce se lze dočkat kdykoli kdekoli. Když jsem přijel poprvé (2000) přednášet do Finska, seznámili mne organizátoři přednášek a mí hostitelé s jejich přítelem v Helsinkách, ortodoxním židem. Po srdečném přivítání se mě Eli zeptal:

„Jsi ortodoxní?“

„Nejsem.“

„Tak nejsi žid.“

Tentokrát mi kupodivu svítila správná odpověď okamžitě:

„Škoda, že to říkáš mně a žes to neřekl Hitlerovi.“

Bylo by zcela nesprávné, kdyby si po přečtení tohoto článku udělal čtenář představu, že průvodci mají co do činění pouze s tak naivními turisty a zejména z USA a s židy z USA. Vybral jsem jen několik absurdních případů. Převážná většina těch, s nimiž jsem se setkal, jsou vzdělaní a poučení lidé, jež je potěšení provázet a s nimiž stále udržuji kontakt.

Pavel Stránský

Doporučuji. . .

Velice ráda čtu prózy Ivana Klímy a dodnes si připomínám hezké chvíle, strávené při četbě jeho knih jako „Má veselá jitra“, „Čekání na tmou, čekání na světlo“, „Moje první lásky“, „Premiér a anděl“, „Soudce z milosti“, či „Velký věk chce mít též velké mordy“. Ale žádnou z nich nemohu srovnat s pocity, které ve mně vyvolala jeho poslední (?) kniha „Moje nebezpečné výlety“, vydaná roku 2004 v nakladatelství Academia.

Zajisté je to tím, že prvních třináct povídek, pravděpodobně aspoň trochu autobiografických, i mne vrátilo do mladých časů, prožitých v Terezíně a tak podobných tomu, co jsem našla v knize. I pohled a názory, s nimiž se autor i po letech odstupu dívá na tehdejší život, plně sdílím.

Nepochybuji proto, že každý z našich čtenářů, který po této knížce sáhne, bude spokojen. Klíma umí i o věcech nejvážnějších psát trochu nadlehčeně, úsměvně, prostě a přesně. Taková povídka „Mengele“ navozuje celou řadu otázek mravnosti, odplaty a odpouštění, vyrovnávání se se svědomím, zapomínáním a podobnými problémy morálky dnešního světa s takovou naléhavostí, jak to umí jen opravdový spisovatel. Četla jsem pochopitelně už mnoho knih o osudech lidí postižených holocaustem, ale snad žádná mě tak nezaujala jako tato. Působivé je i to, že je psána v 1. osobě, a nepochybně autorovo vypravěčské umění.

Bylo by nespravedlivé, kdybych zůstala jen u prvních povídek z doby válečné a nezmínila se i o dalších, čerpajících z období totality. Ve všech se vždy znovu objevuje problém viny a mravní odpovědnosti.

Neváhejte a knihu si přečtěte. Nebudete litovat.

Eva Štichová

Pozvání na Pražský hrad

V rámci letošního 60. výročí osvobození byli bývalí vězňové pozváni i na Pražský hrad. Prezident České republiky, spolu s Českým svazem bojovníků za svobodu, nás pozval na slavnostní shromáždění u příležitosti 60. výročí osvobození koncentračního tábora Buchenwald, k němuž byli přizváni i další vězni. Setkání se konalo 7. dubna ve Španělském sále. Po oficiálním zahájení promluvil prezident republiky Václav Klaus a po něm další řečníci, představitelé vězňů.

V následujícím programu zahrála dechová hudba Hradní stráže a hradní kuchaři nám připravili báječné občerstvení.

L. A.

pocit vítězství nad hrůznou ideologií genocidy. Ano, můžeme se radovat, avšak tato radost není úplná a bez výhrad. Pár kroků odtud v Muzeu ghetta, v místnosti, která bývala kdysi známým domovem číslo jedna, jsou kolem dokola po stěnách napsána tisíce jmen. Jmen chlapců a děvčat, kterým v době, kdy ještě žili, nebylo ani patnáct let. Neměli to štěstí, jako jsme měli my, a neušli konečnému řešení. Bylo jich mnohem víc než nás a zůstala po nich mezera, která se nikdy nemůže zacelit. Vždyť i oni by měli děti, vnoučata a pravnoučata. Nechybí tedy jenom oni, ale i další generace, místo nichž zůstala jen nikdy nezhojená rána a bolest. A tak při oprávněné radosti, kterou máme z toho, že můžeme oslavovat toto krásné výročí, nezapomínejme a doufejme, že nezapomene nikdo až tu ani my nebudeme.“

Následující projev byl zcela neočekávaný. Ohlášen byl představitel koncentračního tábora Litoměřice, když na pódium nastoupil představitel Sovětské armády, která osvobodila Terezín, zřejmě člen nebo vedoucí delegace, která byla na setkání pozvána.

Mluvil rusky a projev nikdo nepřekládal. Díkce a hříravost táborového projevu nám připomněla doby, které už bychom nechtěli zažít. Mráz běhal po zádech.

Oficiální dopolední část zakončili ještě krátké projevy starosty města Terezín Jana Horníčka a starosty Litoměřic Jaroslava Chlupáče.

Pokračování dopoledního programu bylo věnováno hudbě. Klavíristka Jitka Čechová a violoncellista Jan Páleníček zahráli skladby Antonína Dvořáka, Bedřicha Smetany a Bohuslava Martinů. Dvořákovy Biblické písně zazpíval Peter Mikuláš. Připomněli jsme si při tom Karla Bermána, který je v Terezíně rovněž zpíval.

V další části programu byla na Malé pevnosti zahájena neobyčejně působivá výstava uspořádaná k 60. výročí osvobození represivních zařízení v Terezíně a Litoměřicích. Expozice potvrdila osvětlující slova Vojtěcha Blodiga, že je to ojedinělá výstava, jaká dosud v Památníku Terezín nebyla. Připomíná všechna vězeňská zařízení v Terezíně i Litoměřicích a boj o přežití jejich vězňů. Na fotografiích přibližuje situaci začátku roku 1945, kdy do ghetta, Malé pevnosti i litoměřického tábora přicházely evakuační transporty zbídačených, polomrtvých i mrtvých vězňů z různých koncentračních táborů a pochodů smrti. Oslabení vězni z velké části nemohli odolat nákaze tyfu a dalších chorob.

Vzpomínkové shromáždění k 60. výročí osvobození represivních zařízení v Terezíně a Litoměřicích 6. května 2005

Už sám název setkání byl odlišný než obvykle, širší byl i okruh pořadatelů, kterými byli Ústřední výbor Českého svazu bojovníků za svobodu, Památník Terezín a obě dotčená města - Terezín a Litoměřice. Tentokrát jsme si společně připomněli osvobození všech nacistických vězeňských zařízení na území Terezína a Litoměřic. Vedle osvobození ghetta i osvobození Malé pevnosti, která se od června 1940 stala policejní věznicí pražského gestapa, určená zejména pro politické vězně, a koncentračního tábora v Litoměřicích, který vznikl v roce 1944 jako pobočka tábora Flossenbürg. Vězňové tam budovali podzemní továrny pod krycími názvy Richard I a Richard II. (Shodou okolností byla v tomto táboře i skupina mladých židovských mužů. Přihlásila se do Litoměřic dobrovolně v táboře Kaufering, v naději, že se dostanou do Čech a do blízkosti Terezína. Přežil jen jediný z nich.)

Účast na shromáždění byla veliká, jen z Prahy přijely čtyři autobusy. Dopolední část jednání se konala v terezínském Kulturním domě. Jednání zahájil ředitel Památníku Terezín Jan Munk. Hlavní projev přednesl místopředseda Senátu Parlamentu ČR Petr Pithart, jako vždy dokonale obeznámen s problematikou. Mimo jiné upozornil na vážné selhání i různých demokratických politiků, kteří udržovali vztahy s nacistickým Německem, jednali s jejími představiteli i samotným Hitlerem. Připomněl rovněž, že i v nejkruťších táborových podmínkách vězňové nesčetných národů

vytvářeli jednotu, navazovali přátelství a tím vlastně dali i určitý základ dnešnímu vývoji. Pro bývalé vězně, odbojové pracovníky, lidi bojující se zbraní, pro hrdiny i pro oběti je důležité jaký postoj k nim jejich vlády zaujímají, jak se k nim chovají a uctívají jejich památku. Je to i jedno z hledisek, podle něhož lze národy a státy hodnotit obecně.

Zástupce bývalých politických vězňů z Malé pevnosti Jiří Tamchyna vzpomněl na nelidské zacházení s vězni, a připomněl i konkrétní velitele a dozorce, jejich krutost, týrání a zabíjení vězňů. I přitom však upozornil, že v nejhorších podmínkách žili na Malé pevnosti židovští a také sovětské vězni.

Za vězně terezínského ghetta promluvil předsedkyně Terezínské iniciativy Dagmar Lieblová – její krátký projev vám předkládáme v plném znění:

„Vážené dámy, vážení pánové, milí přátelé, když jsme se na jaře 1945 dočkali osvobození, sotva jsme si uměli představit, co nás čeká. Ti mladší začali dohánět zameškané vzdělání, ti o něco starší zakládali rodiny, vraceli se ke svému povolání nebo hledali jiná zaměstnání. Čekali jsme - většinou marně - zda se přece jen nevrátí někdo z rodiny, příbuzní, známí. Zvykali jsme si na normální život, začínali jsme mít obyčejné každodenní životní starosti. Od té doby uplynulo neuvěřitelných šedesát let. Změnili jsme se, zestárli, vychovali jsme děti, radujeme se z vnoučat, mnozí z nás i z pravnoučat. Jsme šťastní, že jsme přežili a vidíme-li naše potomky, můžeme mít oprávněný

O život vězňů obětavě bojovali dobrovolníci z ghetta i dalších zařízení, zdravotní personál České pomocné akce a Rudé armády. Výstava je věnována památce obětí.

Poslední oficiální částí programu bylo položení věnců na Národním hřbitově v Terezíně. Vedle Petra Pitharta je položili zástupci všech pořádajících organizací. Za Terezínskou iniciativu to byla Dana Lieblová, Anna Hyndráková a Pavel Werner. Celou akci provázela vedle vojenské hudby i hustý déšť.

Po skončení programu byli všichni účastníci pozváni do bývalých Magdeburských kasáren k „*dokonalému terezínskému občerstvení*“. Dokonalost přípravy se projevila jako obvykle i nádhernou květinovou výzdobou ve všech místnostech.

L. A.

PRAŽSKÁ DIVADLA V OSTRAVĚ

Je pro nás velkým zážitkem, když navštívíme v Ostravě některé představení známých pražských divadel. Zážitkem těžko dostupným, protože divadla hrají v předplatitelském cyklu, který je drahý, a zbylé vstupenky na pokladně obvykle už nejsou.

Výbor Terezínské iniciativy pro nás v roce 2004 zakoupil čtyři abonentní legitimace, které jsou k dispozici na sekretariátě ŽO v Ostravě (telefon 596 621 354) pro všechny členy TI. A tak jsme v loňském roce viděli Studio Y, Divadlo bez zábradlí, Divadlo pod Palmovkou, ale také Radošinské naivní divadlo z Bratislavy a další. Využití lístků bylo stoprocentní, kromě přihlášených zájemců máme obvykle i několik náhradníků. Všichni se již těšíme na sezónu 2005.

Předplatné je hrazeno z fondu manželů Zelinkových.

Věra Andryšková, Ostrava

Bylo nás pět . . .

. . . ne sice veselých chlapců, ale starších žen, které se před šedesáti lety jako mladé dívky dočkaly dne, kdy se zase staly lidmi.

Ted', 23. dubna, se těch pět vydalo do míst, kde byly vedeny jako vězeňská čísla, ale v nových pamětních knihách už našly také svá jména.

To místo je bývalý koncentrační tábor Flossenbürg, kde se letos sešli bývalí vězňové tohoto lágru, ale i pozůstalí po těch, kteří žel podlehli, buď zde v táboře, v jeho pobočkách, nebo na pochodech smrti. Přišli z různých zemí Evropy, od Francie a Belgie až po Ukrajinu a Bělorusko. Také českých účastníků bylo asi dvacet a mezi nimi nás pět žen, které se po různé dlouhé době, prožité v Terezíně,

ocitly v říjnu 1944 v Birkenau a poté byly deportovány na práci do Freibergu v Sasku, který byl také *aussenlágr*em kmenového tábora Flossenbürg.

V dubnu 1945, kdy Třetí říše skomírala a k Freibergu se blížila fronta, přišel rozkaz k přesunu do Flossenbürgu v Bavorsku. Nacpáno do otevřených nákladních vagonů bylo 500 žen odvečeno. Po strastiplné cestě podél českých hranic, přes známá a nám milá místa - Plzeň, Klatovy, Nýrsko, Domažlice - jsme se blížily k určenému cíli, který však SS musela změnit, protože Flossenbürg byl 23. dubna osvobozen americkými vojsky. Náš vlak smrti tedy pokračoval přes Budějovice do Mauthausenu, kde jsme se pak i my dočkaly 5. května svobody.

Letošních mohutných oslav, kterých jsme se s ostatními bývalými vězni účastnily, byli svědky i představitelé vlád z Německa, Polska, Ukrajiny a České republiky. Vyjádřili vůli těchto států zabránit jakékoli formě násilí, které na nás, i zde ve Flossenbürgu, páchali nacisté. Jménem spolkové a bavorské vlády se za minulá příkoří omluvili pan Joachim Gauck, vicepremiér pan Beckstein a paní ministyně Renata Schmidt. Dalšími řečníky byli polský ministr pan Przewoznik a náměstek ministra zahraničí České republiky pan Pavel Svoboda. Jímavý projev přednesl i zástupce bývalých vězňů, dnes lékař v USA, před 60 lety malý, dvanáctiletý židovský chlapec z Polska, kterému vyvraždili nacisté celou rodinu a jeho ve Flossenbürgu skrýval a zachránil český vězeň Miloš Kučera.

Součástí dva dny trvajícího a výborně organizovaného setkání byly také rozhovory s mládeží, reportáže bavorské televize a rozhlasu a účast mladých Němců z okolí při kladení věnců a pietních shromážděních.

Byli jsme všichni obklopeni až dojemnou péčí a pozorností. Náš dík za to patří vedení Památníku Flossenbürg.

Za všech pět účastnic z Prahy
Eva Štichová

JOM HA ŠOA 5765 (2005)

Jen jednou za rok se v Pinkasově synagoze zapalují svíce. Bylo tomu tak i letos 5. května při příležitosti vzpomínkové tryzny za oběti šoa. Všichni, kteří přišli, vzpomínali na 6 milionů, kterým se nepodařilo přežít válku.

Svíce zapálil pan Artur Radvanský, byla čtena jména z Terezínské pamětní knihy, rabín Karol Sidon přispěl úvahou „Proč se nezřítla nebesa?“.

Nevzpomínáme jen tento jediný den, ale stále, naši blízcí nám pořád chybí.

E.F.

Agentura domácí péče JAS

Agentura domácí péče JAS při Židovské obci Brno má za sebou již téměř rok činnosti. Vznikla díky finanční podpoře německé nadace „Erinnerung, Verantwortung und Zukunft“ a Nadačního fondu obětem holocaustu.

V názvu JAS, což je zkratkou The Jewish Agency for Seniors, se ukrývá její hlavní poslání, poskytnout profesionální sociální a zdravotní služby pro seniory, členy židovské obce, někdejší oběti nacionálně socialistického násilí. Díky naší péči budou mít možnost co nejdéle pobývat ve svém vlastním domově - tj. sociálním prostředí, na které jsou zvyklí. Zlepší se jejich nezávislost a bezpečnost, bude možno na minimum zkrátit a omezit nutnost ústavní péče.

Odbornou zdravotní péči (injekce, převazy, odběry krve a jiné) poskytují registrované zdravotní sestry, v rámci pečovatelských služeb pomáhají pečovatelské klientům s činnostmi, které už sami nezvládají (pomoc s hygienou, úklid, nákupy, pochůzky), sociální pracovníce je klientům nápomocna s vyřizováním žádostí na úřadech, s jakýmkoliv problémy týkajícími se sociální oblasti.

Oslovili jsme seniory ŽOB, spolupracujeme s vedoucí Terezínské iniciativy v Brně, naše služby jsme nabídli též členům Hidden Child. K dnešnímu dni máme uzavřenu smlouvu se 40 klienty, některým poskytujeme péči i vícekrát denně. Měsíčně vykonáme kolem 200 návštěv. Pravidelně navštěvujeme i naše klienty mimobrněnské, kterým podle jejich potřeb pomáháme zajistit odpovídající služby v místě bydliště.

Zřídili jsme půjčovnu kompenzačních pomůček, díky spolupráci s pražskou agenturou domácí péče EZRA je 10 našich klientů napojeno na pult tísňového volání. V Domově důstojného stáří Betanie v Brně - Maloměřicích máme smluvně zajištěno přednostní právo při obsazování 5 lůžek našimi seniory, kteří z různých důvodů nemohou déle pobývat ve svém bytě. Samozřejmostí je doprava seniorů k lékařům, na bohoslužby a společenské akce v rámci obce.

Je dobře, že jsme měli možnost zřídit tuto instituci. Stávající klienti udávají větší pocit jistoty, protože jim odpadly starosti s tím, jak zajistit činnosti, které už nezvládají vlastními silami. Ostatní oslovení senioři oceňují, že se mají v případě potřeby na koho obrátit a nezůstanou bez pomoci.

Hana Špunarová, vedoucí sestra ADP JAS, ŽOB - tř. kpt. Jaroše 3, 602 00 Brno, Tel.: 545 244 138, 736 614 148

**Stručné výňatky z časopisu JERUSALEM YAD VASHEM, č. 34, léto 2004
P.O. Box 3477, Jerusalem 91034, Israel**

**Havi Ben Sasson: EXPRESSIONS OF RESISTANCE
(VÝRAZY ODPORU)**

„Sebeobrana v ghettu je realitou. Židovský ozbrojený odboj a pomsta jsou fakta. Byl jsem svědkem obrovského hrdinného zápasu židů v boji. . .“

(Z posledního dopisu Mordechaie Anielewicze)

Napsáno pro studenty 9. a 10. ročníků na počest 60. výročí povstání ve Varšavském ghettu. Program spočívá na premise, že je nutno pochopit hrůzné podmínky života židů v tomto ghettu, aby bylo možno docenit jejich boj s nacisty. Každé jednotlivé rozhodnutí bylo rozhodnutím o životě či smrti.

Autor pracuje v Mezinárodní škole studia holocaustu, v oddělení Vývoje programů a učiva.

**Leah Goldstein: GENERATION TO GENERATION: SHARING THE LEGACY
(GENERACE GENERACI: SDÍLENÍ ODKAZU)**

„Je mým přáním ku prospěchu židovstva a celého lidstva, aby Yad Vashem byl místem vzpomínek na holocaust, místem, na němž se vzpomínky na holocaust a poučení z něho přenášejí z generace na generaci, na věky věků.“ (Moshe Katsav, prezident Státu Izrael)

V Yad Vashem dojde k historickému multikulturnímu mezinárodnímu setkání přeživších holocaust a jejich rodin od 4. do 9. května 2005, k 60. výročí konce II. světové války.

**Dr. David Silberklang: ALIEN, HOSTILE, DANGEROUS - The Image of the Jews in the Polish - Catholic Press in the 1930s
(CIZÍ, NEPŘÁTELSKÝ, NEBEZPEČNÝ - Obraz židů v polském katolickém tisku ve 30. letech)**

Cizí . . . nepřátelský . . . nebezpečný . . . jed . . . nesvéprávný . . . nenávidný . . . nepřítel . . . zhoubný . . . korumpující . . . nádor . . . pornografický . . . podvodný . . . parazit . . . šelmy . . .

Tento popis židů nebyl převzat z nacistické ideologie, nýbrž z intelektuálního polského katolického tisku 30. let minulého století.

Dr. Dariusz Libionka, starší přednášející v Historickém Institutu Polské Akademie věd ve Varšavě, cituje citaci za citací, autora po autoru, šéfredaktora za šéfredaktorem, časopis za časopisem. „Židovská otázka“ byla tehdy hlavním tématem polského politického života a používaný jazyk se nelišil v ničem od nacistického. Sdělovací prostředky se nejvíce obávaly asimilovaných židů. Vydavatel časopisu *GLOS NARODU* napsal v roce 1937: „Tento žid je nástrojem destrukce a samotný judaismus - a z definice i jeho tradiční příslušníci - je dvojaký . . . nemorální . . . prázdný . . . formalizované náboženství i forma materialismu.“

Vážený učenec a kněz Stanislaw Trzeciak byl nejznámějším obráncem „Protokolů“ a ve 30. letech minulého století měl značný okruh čtenářů svých článků především v časopise *PRZEKŁAD KATOLICKI*. Označoval judaismus za systém pohrdání, beze stopy křesťanského odpoutání a lásky.

Krakovský arcibiskup Adam Sapieha varoval před židovskými zaměstnavateli, zaslepenými chtivostí, vykořisťujícími a pasoucími se na lidské bídě.

Když po něm žádali po válce zbylí přeživší židé, představení židovské obce, aby odsoudil antisemitismus a fyzické útoky na židy v Polsku, nevěděl, jak si počít.

Jistě, všichni Poláci nebyli přísluhovači nacismu. Ale poválečný postoj k židům, zejména polské katolické církve, dokazuje, jak málo se změnilo.

**Yifat Bachrach: ROMANIA DECLARES HOLOCAUST REMEMBRANCE DAY
(RUMUNSKO VYHLAŠUJE DEN VZPOMÍNEK NA HOLOCAUST)**

Rumunsko vyhlásilo 9. říjen Dnem vzpomínek na holocaust. O tomto dni v roce 1941 bylo deportováno 21 000 židů z Bukoviny a Besarábie na smrt z nařízení fašistického vůdce Iona Antonesca.

**Leah Goldstein: A VIEW TO MEMORY, THE NEW HOLOCAUST HISTORY MUSEUM
(POVZBUZENÍ PAMĚTI, NOVÉ MUZEUM HISTORIE HOLOCAUSTU)**

Světověznámý architekt Moshe Safdie stojí před obtížným problémem: zakomponovat nové muzeum do návštěvnické trasy Yad Vashem, učinit Vzpomínkovou halu (Hall of Remembrance) hlavní komponentou muzea a udržet ráz okolní krajiny. Zvolil koncepci podzemního schématu a trojúhelníkovou strukturální formu, rozličné osvětlení, umělé i přírodní. Muzeum má být otevřeno v březnu 2005.

Leah Goldstein: INVASION AND ANNIHILATION (INVAZE A VYHLAZENÍ)

Yitzhak Arad: HISTORY OF THE HOLOCAUST: THE SOVIET UNION AND THE ANNEXED AREAS

(DĚJINY HOLOCAUSTU: SOVĚTSKÝ SVAZ A ANEKTOVANÁ ÚZEMÍ)

Yad Vashem, 2004, sv. I - 68 s., sv. II - 524 s.

Poslední svazek kritické knihovny se zabývá dějinami holocaustu a údělem židů za nacismu poprvé, pokud jde o Sovětský svaz a anektované země (včetně baltických států, Besarábie a Severní Bukoviny, Západního Běloruska a Západní Ukrajiny). Průlom nastal otevřením sovětských archivů koncem 80. a počátkem 90. let. Kromě toho byla zaznamenána řada svědectví ruských imigrantů do Izraele.

Vyhlazení sovětských židů neprošlo třemi fázemi jako v jiných zemích před „konečným řešením“. Došlo k němu okamžitě po nacistické okupaci.

Navzdory euforii z vítězství spojenců nad nacismem nebylo přeživším židům v těchto zemích dopřáno klidu a spokojeného života. Byli vystaveni neustálému antisemitismu jak obyvatelstva tak i vládnoucího establishmentu. Bránil po mnoho desetiletí tomu, aby se jim dostalo rehabilitace.

z časopisu vybral a z angličtiny ve zkrácené verzi přeložil
Pavel Stránský

DOKUMENTACE ŽIDOVSKÉ HISTORIE A KULTURY LOŠTICE • MOHELNICE • ÚSOV

V průběhu roku 2004 uspořádalo občanské sdružení *Respekt a tolerance* čtyři výstavy, přichystalo několik vzdělávacích programů a tři koncerty židovské hudby v moravských synagogách a muzeích. Výstava *Vzpomínky na židovské rodiny z Loštic, Mohelnice a Úsova* bude v roce 2005 prezentována v mohelnickém muzeu, ve výstavních prostorách Univerzity Palackého v Olomouci, v děčínské synagoze, na hradě Bouzově a ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze. Nad výstavou převzal záštitu hejtman olomouckého kraje Ivan Kosatik. Výstavy a doprovodné programy návštěvníkům připomenou 60. výročí ukončení druhé světové války.

BYL JEDNOU JEDEN SVĚT

Během listopadu 2004 byly připraveny vzdělávací programy pro členy výtvarných kroužků základních škol v Úsově a v Lošticích. Součástí programu jsou besedy se studenty o historii židovské komunity, návštěva synagogy a židovského hřbitova. Žáci budou vytvářet kresby, malby a keramiku inspirovanou židovskou historií a tradicemi. Jejich práce budou vystaveny od 17. června 2005 v loštické synagoze a později na dalších místech. Program a výstava nesou název *Byl jednou jeden svět*. Na výstavě se budou také podílet profesionální výtvarníci z regionu.

HISTORIE

Dokumentování orální historie bude pokračovat i v průběhu roku 2005. Na seznamu pracovního týmu je kolem 40 pamětníků, kteří měli osobní či pracovní kontakty se členy židovských komunit a nyní chtějí předat svoje vzpomínky nebo dokumenty. Plánovaná je i cesta za nejstarším žijícím členem loštické předválečné židovské komunity, panem Egonem Morgensternem, který se narodil roku 1914. Jeho rodiče se stali obětmi holocaustu, ale jemu se podařilo uprchnout z nacisty okupované Moravy do Polska. Při své další cestě byl zatčen NKVD a poté uvězněn v sovětském gulagu. Ani po skončení války se nesměl vrátit zpět do vlasti. V současné době žije Egon Morgenstern ve Vilniusu.

LOŠTICKÁ TÓRA VE SPOJENÝCH STÁTECH

V červnu 2005 navštíví Českou republiku a Loštice rabín Bruce Elder společně s dvaceti členy židovské kongregace z města Glencoe. Kongregace v současné době používá tóru, která pochází z loštické synagogy. Rabín Elder přijal pozvání města i sdružení a přiveze s sebou starobylou tóru, aby mohl vykonat bohoslužbu v jejím spirituálním domově - v loštické synagoze. Tato unikátní bohoslužba bude otevřena pro veřejnost a bude spojena s besedou, kulturním programem a s koncertem. (Program viz níže.)

Z ÚSOVSKÉHO GHETTA DO AMERICKÉHO SENÁTU

Členové týmu nedávno objevili originály dokumentů z 18. století, které prokázaly, že pět generací přímých předků amerického senátora Johna Kerryho žilo v našem regionu - ve městě Úsov. Zpracované informace byly zaslány senátorovi a jeho sourozencům. Jejich reakce byla velmi pozitivní.

KNIHOVNA RESPEKT A TOLERANCE

V roce 2004 byla založena odborná knihovna, která v současné době obsahuje přibližně 1000 knih. Tematicky jsou knihy rozděleny do následujících kategorií: *Dějiny Židů v Evropě a v českých zemích, Antisemitismus, Holocaust, Judaismus a Křesťansko-židovské vztahy*. Knihovna je určena členům pracovního týmu *Respekt a tolerance*, žákům základních škol, studentům středních i vysokých škol a badatelům. V rozšiřování knihovny se pokračuje.

PRACOVNÍ TÝM

V plánu sdružení pro rok 2005 se nachází mnoho úkolů. Jejich splnění bude záviset především na časových a finančních možnostech. Pracovní tým sestává z odborníků, kteří však na projektu pracují jako dobrovolníci a většinu nákladů a výdajů si hradí z vlastních zdrojů. Na vernisážích výstav vystupuje s pásmem židovských písní a poezie dětský pěvecký sbor ZŠ Loštice *Větrník* a hudební trio *Bohemian Strings* z Irska. V roce 2003 se čestným členem sdružení stal nositel Nobelovy ceny míru Elie Wiesel.

Sdružení **RESPEKT A TOLERANCE** ve spolupráci s městem Loštice a židovskou kongregací *Hakafa* z města Glencoe ve Spojených státech amerických si Vás dovoluji co nejsrdčněji pozvat na

SLAVNOSTNÍ SETKÁNÍ A BOHOSLUŽBU V LOŠTICKÉ SYNAGOZE

PROGRAM

Pátek 17. června 2005

- 16.00 hod. – Přivítání hostů, koncert *Židovské písně, básně a žalmy* v podání pěveckého sboru *Větrník ZŠ Loštice*, uctění památky obětí holocaustu z Loštic a okolí, slavnostní předání historických synagogálních lavic
- 17.00 hod. – Beseda, zahájení výstavy *Byl jednou jeden svět*,
- 17.30 hod. – Slavnostní bohoslužba s loštickou Tórou.

Sobota 18. června 2005 (Hrad Bouzov)

- 17.00 hod. – Zahájení výstavy *Vzpomínka na židovské rodiny z Loštic a okolí*, vystoupení houslového tria *Bohemian Strings* z Irska

Prosíme o brzké potvrzení účasti

RESPEKT A TOLERANCE, Radnice 4, 789 85 Mohelnice, tel.: +420 583 455 912, mobil: +420 732 364 206

e-mail: cromstil@yahoo.com

www.respectandtolerance.com

INFORMACE – VZKAZY – VÝZVY – PROSBY

Vážení přátelé,

. . . v příloze posílám šek jako malý příspěvek na Vaši velkou činnost. Časopis Tereziánská iniciativa je velmi zajímavý a při jeho čtení se ve vzpomínkách vracím do doby, kterou jsem strávila v Terezíně, Osvětimi, Hamburku a dalších menších táborech. Konce války jsem se dočkala v Bergen - Belsenu.

Se zájmem jsem sledovala „Setkání v Hamburku“ a myslím, že některá „starší děvčata“ byla se mnou. Tehdy jsem se jmenovala Hana Weilová.

Nyní žijeme na Novém Zelandu, již od roku 1949. Občas ještě přednáším o holocaustu studentům dějepisu na univerzitě i různým jiným skupinám mladých lidí.

Při příležitosti 60. výročí osvobození Osvětimi natočila místní televize dokumentární pořad, v němž jsem také vystupovala.

Hanka Pressburgová, Wellington, New Zealand

Ve čtvrtek 27. ledna vysílaly všechny televizní stanice v Miami pořady o Osvětimi a dalších koncentračních táborech. Miami Herald – zdejší největší noviny přinesly na titulní stránce fotografii z Osvětimi a reportáž a rozhovor čtyř někdejších vězňů. Byly tam i mé vzpomínky.

Dopoledne jsem v mluvil o holocaustu v rozhlase - velmi populární Kolumbijská stanice v Miami pro jihoamerické posluchače – kolik lidí to asi zajímá?

Musím však uznat, že dnešní den tady proběhl velmi důstojně a snad nebyl nikdo, kdo by nevěděl, co se v Evropě událo před šedesáti lety.

Škoda, že dnešní den tady neproběhl před 64 lety.

Z USA zdraví **Arno Erban**

Z dopisu Dagmar Lieblové

. . .dnes ráno jsem Vás viděla v televizi, bylo to tak zajímavé, že jsem nemohla odtrhnout oči od obrazovky a málem jsem přišla pozdě do práce. Od té doby na nic jiného nemyslím. Je mi líto toho, co jste všechno musela prožít. Vždycky jsem o Vás přemýšlela, když jsem si ve škole na přednáškách a cvičeních všimla na předloktí vytetovaného čísla. Netroufla jsem si však se na cokoli zeptat.

Vzpomínám na Vás a přeji pevně zdraví a radost.

Vaše bývalá studentka, dnes už letitá bába – **Jana Chaloupková - Čábelová**

Najde se někdo, kdo znal mého otce Mořice Langa, narozeného 22. 9. 1905 v Prostějově? Od března do dubna 1945 ležel v nemocnici v Terezíně, kde 14. dubna 1945 zemřel.

Budu vděčná za jakoukoli zprávu.

Věra Navrátilová (dcera), Lidická 84, 796 01 Prostějov, tel.: 582 351 449

Výzva pamětníkům

Kdo by měl zájem přednášet žákům a studentům škol o holocaustu, necht' se přihlásí sekretariátu Tereziánské iniciativy (Martě Jodasové). Zájemci, přihlaste se laskavě a nezapomeňte uvést nejen své jméno, ale i telefonické spojení a místo věznění, případně znalost cizího jazyka, v němž byste mohli přednášet. Chceme rozšířit databázi lidí, kteří budou ochotni a schopni vyprávět o svých zážitcích mladým lidem na školách.

Pavel Werner

Na základě četných dotazů členů TI odpovídáme, že Tereziánská iniciativa nevydává žádné členské průkazy. Co se týká bezplatného vstupu do Pinkasovy synagogy - je nutné nahlásit se v rezervační kanceláři v Klausově synagoze, kde je k dispozici seznam všech členů TI.

sekretariát TI

Vážení přátelé,

jménem předsednictva TI Vám velice děkujeme za Vaše finanční dary, které jsme - ať již poštou nebo na náš bankovní účet - v pořádku obdrželi. Zároveň Vás prosíme, abyste přijali toto hromadné poděkování, vzhledem k tomu, že není v našich finančních možnostech zasílat písemné poděkování každému z Vás. Děkujeme za pochopení této situace.

Jménem předsednictva

Milena Procházková

**Tereziánská
iniciativa**

Vydává Tereziánská iniciativa, Jáchymova 3, Praha 1. Tel./fax: 222 310 681, e-mail: terezinskainiciativa@cmail.cz

Redakční rada: Eva Fantová, Doris Grozdanovičová, Jiří Kotouč, Jaroslav Kraus, Anna Lorencová, Milena Procházková, Michal Stránský, Eva Štichová

Bankovní účty: v Kč: 59433011/0100, v Euro: 342781234555011/0100, v USD: 348331234555011/0100

Číslo 31 vyšlo v květnu 2005.

MK ČR E 10779